

תמלול ראיון עם רות בונדי

טיים קוד	תוכן
10:22:00:00	רות: שואלים את מאושרת? אני מתפוצצת. מחיאת כף. במאי: עוד אחת. מחיאת כף. במאי: מחדש. מחיאת כף. במאי: יופי. נועה: שלום רות. מה מה הזיכרון הראשון שלך מתל אביב? רות: אנחנו הגענו עם האנייה לחיפה, אז זה הרושם הראשון, אמרו הרי הכרמל, אז אני ציפיתי לאיזה הרים, הסתכלתי, היו שם גבעות כאלו מסכנות,
10:23:00:00	אבל הרושם הגדול של חיפה היה הנהג שהוביל אותנו לסרפנד, אז עצר ליד בוסתן ושמה היו תפוזים על הרצפה, אנחנו שנים, זה היה כל כך יקר ערך, שנים לא ראינו, אז אמר אנחנו יכולים לאסוף כמה שאנחנו רוצים, אספנו את התפוזים אז זה היה הרושם החזק. הגעתי לא כ"כ לתל אביב, ליפו קודם כל. נועה: ומיפו מה הזיכרון הראשון מיפו? רות: ביפו איכסנו חיילות באיזה בניין מסכן כי הייתי הייתי באתי עם גח"א, עם גיוס חוץ לארץ, אז ככה אז לא לא לא היינו במח..
10:24:00:00	היה זמן קצר בצריפין ואח"כ גרנו בנפרד ביפו. נועה: ובכל זאת מתי את מגיעה לתל אביב? רות: אני אגיד לך, תל אביב לא לא הדבר היחיד זה הים, תל אביב כשלעצמה כבר הייתי הרי. נועה: תל אביב לא הרשימה אותך? רות: אני לא, אני אגיד לך, כן כשמכירים אותה אבל זה לא עיר שאת אומרת: אה... עוד לא ראיתי דבר כזה. טוב לא היו עוד רבי קומות כאלה אז היתה יותר ביתית. אני אגיד לך, אני אף פעם לא הייתי בין יושבי כסית ובתי קפה חוץ מתמר בשנקין
10:25:00:00	שהמערכת היתה נפגשת להתייעצויות, אז ככה שאני לא הייתי בעצם תל אביבית אמיתית, לא הלכתי לברים, לא הלכתי לדיסקו, הייתי סטרייט מה אני עושה. נועה: אז מה את זוכרת באמת מקפה תמר? רות: את זה היה פשוט מקום כי המערכת היה קטנה מאוד אז כל יום ירדנו לקפה תמר, גם לשתות קפה
10:26:00:00	וגם לישיבת מערכת ואפילו בקפה תמר כשתירגמתי את שוויק אז תירגמתי אותו עם חיים איזק שלא ידע צ'כית אבל ידע עברית טובה כי היה בחור ישיבה וידע מיד לרשום בלי לתקן, אני לא. אז ככה שעשינו את זה יחד. אז בתוך המהומה של קפה תמר ישבנו ותירגמנו ורבונו המון על על מילים. נועה: רבתם הרבה? רות: כן כי בחור ישיבה הוא היה הרבה יותר פוריטני ושכידוע יש לו גסויות. אני זוכרת שהיה לנו ויכוח בצ'כית על ליחה, בצ'כית ליחה זה "סמארק" כמו שאומרים ב..
10:27:00:00	סמארק אז היה ויכוח גדול, אני לא אמרתי לא יכול להיות ליחה, איש לא יאמר את זה, מוכרח להיות סמארק, אז איזק נכנע. אבל היו מקומות שכיום הייתי כבר מתרגמת אחרת, רק שההוצאה לא מוכנה כי הם עושים כסף גם ככה זה נמכר, אבל בכל אופן אז היה מנהג לתרגם שמות של מסעדות למשל המסעדה המפורסמת ששוויק היה יושב "אוקליכה" אז אני משום מה זה התרגום המילולי "אצל הגביע" זה לא נשמע, למה לא השארתי "אוקליכה". נועה: ספרי קצת
10:28:00:00	על הילדות שלך בפראג. דיבורי רקע.
10:28:54:00	נועה: ברור ברור, אני חוזרת אחורה. ספרי לנו קצת על הילדות שלך בפראג. רות: הילדות שלי
10:29:00:00	אני לא יודעת. לא הייתי אומרת שהייתי, הייתי ילדה סגורה מופנמת והוריי אף על אף שדיברנו בבית צ'כית שלחו אותנו לבית ספר גרמני כדי שאני אדע גרמנית מושלמת כי אבא היה מורשה חתימה בבנק ודרכי היתה סלולה בפניי להיות פקידה בבנק, אז בגלל זה, ועל ידי זה שבית הספר הגרמני היה במרחק מהבית אז ככה שבעצם לא לא היו לי אז לא היה נהוג שילדות הולכות ממקום למקום לבד, אז אבל החברים שלי היו ספרים ואמא היתה תמיד כועסת שוב את קוראת. כיום
10:30:00:00	כל הורה היה מאושר, הילד שלי קורא. אבל אני הייתי קוראת ספרים אפילו ספר ליום היתה השאלת ספרים קרובה לבית הספר. לא הרגשתי משתייכת לא לילדים שסביבי, לא הרשו לי אף פעם לשחק עם הילדים למטה, אז לא הרגשתי משתייכת לא לילדים ברחוב וגם לא כ"כ לילדים ולאווירה בבית הספר, כבר זה היה בשנות ה-30, והיו מורים בבית הספר הגרמני שכבר הורגשה הרוח הפרו, אני אומרת הפרו-נאצית, אבל בכל אופן אני אומרת, אחת השאלות של הרופא
10:31:00:00	של המורה בגאוגרפיה היה תמיד היינו צריכים להגיד לצרפת כפול שטח מגרמניה אבל רק מחצית תושבים. לא הבנו למה אנחנו צריכים, אבל זה היה כל שיעור גאוגרפיה היינו צריכים להגיד שלצרפת

<p>יש יותר מדי שטח. דיבורי רקע. נועה: כשאת אומרת שלא הרשו לך לשחק עם הילדים, למה לא הרשו לך לשחק? רות: כי זה את יודעת</p>	
<p>יהודים זה תמיד היו ילדים לא היה גן ציבורי זה היה שם.. לידנו היו בניינים של עובדי רכבת וילדים שיחקו אני גם לא חושבת שהיו ככ מעוניינים... לפעמים קראו אחרי "ז'ילבוסקה" כלומר יהודייה לא משך אותי לשחק. נועה: והיהודים, היו לכם חברים יהודים, סביבה יהודית או... רות: זה בעיקר הדיירים זה לא היו יהודים אבל החיים בעיקר התנהלו בתוך המשפחה, כלומר כל החגים, ערב שבת, המפגשים, המשפחות היו גדולות והיו חברים בעיקר יהודים</p>	10:32:00:00
<p>קצת קצת לא יהודים מהבנק אבל לא, לא היתה חברה יהודית. אבל מה, רק מאוחר הבנתי אצל סבתא תמיד היתה קופה של קרן הקיימת כי היה מפקד אוכלוסין בפראג ואז נתנו ליהודים אפשרות כלומר של שייכות ללאום. זה הלך לפי שפת האם, צ'כי או גרמני והיהודים היו בדילמה אז איפשרו להם להצהיר על לאום יהודי בלי להתחשב בשפת האם. ואבא אז רשם לאום יהודי דבר שאחרי המלחמה הצ'כים רדפו את כולם שהצהירו על ..</p>	10:33:00:00
<p>על לאום גרמני, אבל לאום יהודי היה בסדר נועה: איזה שפה דיברתם בבית? רות: בקשה? נועה: בבית איזה שפה דיברתם? רות: צ'כית. נועה: רק צ'כית? רות: רק, רצו כדי שלא, כל עוד לא ידענו הגרמנית של נבין. נועה: וההורים ביניהם? רות: ביניהם צ'כית כן. נועה: ותספרי קצת על ההורים. על אבא, על אמא. רות: אבא כפי שאמרתי היה מורשה בבנק ואני חושבת, מלחמת העולם הראשונה במידה מסויימת הרסה לו את החיים. הוא בדיוק התחיל ללמוד בטכניון הצ'כי וגוייס והיה שבע שנים בשבי רוסי בטשקנט, אז</p>	10:34:00:00
<p>כלומר לא היה יכול כבר לחזור ללימודים, ואני חושבת שזה נשאר בו. היו גם ספרים כאלה כחולים עם אותיות רוסיות שאני לא ידעתי לקרוא. אף פעם לא הסביר לי מה זה, אני מניחה שזה היו כתבי מארקס, לא דוברו, לא יכולתי לקרוא את זה ולא הסבירו לי מה זה. נועה: ואמא? רות: אמא היתה עקרת בית ויש לי אחות, וקצת מאוכזבת ממני כי הייתי קסטרופה בעבודת יד של סריגה במחט אחת ומה במקום לעזור אז קראתי אז לא כל כך.. נועה: את האחות הבכורה</p>	10:35:00:00
<p>או הצעירה? רות: אני האחות הבכורה, אחותי ד"ר לבוטניקה בירושלים. נועה: ומאיזה גיל את זוכרת את עצמך קוראת? רות: אני לא אני לא יודעת לא חושבת שהייתי איזה ילדת פלא אבל מגיל מוקדם מאוד הספר הראשון שקראתי היה "ביבי", אני לא יודעת אם מישהו זוכר, זה היה סופרת דנית קרין מיכאליס וכתבה ספר כמו שכותבים היום על ביבי קטנה יותר גדולה יותר, היו לי חמישה כרכים קראתי בלי סוף. אז לא ביזבזו ספר אחד על קריאה אחת, זה ספר נועד לקריאה חוזרת. נועה: והיו לך גם חברים יהודים? ההורים הלכו לבית כנסת? רות: לא. אבא</p>	10:36:00:00
<p>היה אתיאסט מושבע. סבא וסבתא הלכו לבית כנסת והיה להם מושב לסבתא ביציע הנשים והייתי באה בחגים לברך אותם, אבל זה היה, כיום היו אומרים בית כנסת רפורמי, היה שם עוגב ומקהלה מעורבת ותמיד צחקו שאפשר לשמוע, אחת הזמרות היתה אומרת ישו מריה, היום זה היה נהדר. ונשים כל אחת את הכובע הכי חגיגי, היה יציע כמו בתיאטרון ככה שנשים ראו את הכל. וביום כיפור הביאו לנשים תפוח וציפורן תקועה בו, אמרו שהריח מקל על הצום.</p>	10:37:00:00
<p>נשים שרצו להראות שהם בעלות מבנה עדין אז התעלפו בצום. שם היתה ספה מכוסה בשעווה שחורה אני זוכרת והיתה שם כזאת מטפלת אז הנשים היו נוהגות להתעלף ולהתאושש. אח"כ למדנו במשך הזמן שלא מתעלפים מצום של יום אחד. נועה: אז את החגים היהודים כן חגגתם. ז"א אבא היה אתאיסט אבל היה.. רות: רק אצל סבא וסבתא. נועה: ובבית לא היה כלום, לא פסח לא שום חג? רות: לא, ליל סדר הראשון היה כאן בארץ. נועה: מעניין. אז בעצם היהדות, את אומרת שהיו קוראים לך יהודייה ויהדות זה האחרים איך שהתסכלו עלייך האחרים, בעיקר. רות: טוב זה זה היה, אני אגיד לך..</p>	10:38:00:00
<p>הילדים אני מוכרחה לציין אף פעם לא היו אלימים או משהו, יהודייה, לא כל אחד לקח את זה.. השבח הכי גדול שאפשר היה לתת ליהודי מישהו אמר "האדם הגון כאילו לא היה מיהודי". נועה: ואת זוכרת שפורצת המלחמה? רות: למה אני לא זוכרת, אני הייתי הרי בת 16, אני אגיד לך עוד לפני המלחמה בא הכיבוש הגרמני וזה שינה את חיינו. היה לי בן דוד שהיה ממיסדי תנועת נוער ציונית של דוברי צ'כית ועד אז היה תכלת לבן דוברי גרמנית אז התנועה היתה נקראת</p>	10:39:00:00
<p>אל-על, והוא גם צירף אותי וזה הפעם הראשונה שהרגשתי שייכת. הייתי זמן אחרי זמן קצר כבר מדריכה, ובאמת העולם נפתח. ראשית כל הרי חשבנו שאנחנו נוכל לעלות כחלוצים או בעליית נוער.</p>	10:40:00:00

<p>בבית עמד ארגז עם חפצים לארץ ישראל מה שחשבנו שדרושים, אבל הסרטיפיקטים לא הגיעו. היינו בהכשרה שנתיים, עבדתי בחלקאות עם חבורה של אותם דוברי צ'כית וחלקם אח"כ הייתי יחד בגטו. בכל אופן זה היה קשר</p>	
<p>היו בכל אופן זה היו כבר סטודנטים באוניברסיטה בעינינו לא היתה להם בעיה להדריך אותנו כי היינו מלאי התפעלות מהם שהם ידעו על כל מיני פילוסופים כי אני סך הכל למדתי בבית ספר שמונה כתות בבית ספר חובה ואחר כך שנה וחצי בבית ספר למסחר למען אותה הפקידות המזהירה. נועה: בבנק. רות: אז בעצם אסור להגיד אבל אני חייבת להיטלר תודה ששיחרר אותי אני הייתי שונאת חישובי ריבית</p>	10:41:00:00
<p>וכתיבת המע"מ וכימיה מסחרית, אני פשוט תיעבתי את זה. אז קראתי ולא שמתי לב והמורה היה לפעמים אומר בונדיובה כי בצ'כית תמיד מוסיפים יבה לשם, בונדיבה ספר זה גם כן תכונה אנושית, הבנתי את הרמז. נועה: באיזה גיל את מצטרפת לתנועת נוער? רות: בגיל 16. נועה: שזאת התנועת נוער.. במאי: אל על. רות: זה אח"כ התמזגו ונקראנו נצ"ח – נוער צופי חלוצי. נועה: והיה את הרעיון של הציוני, ז"א לעלות לארץ ישראל?</p>	10:42:00:00
<p>רות: כן, טוב תראי למען האמת זה לא דבר גדול להיות ציוני כשבכיבוש היטלר זה היה דבר טבעי, אבל בכל אופן אני יודעת שההורים המחשבה שאני עלולה לצאת לארץ ישראל כ"כ רחוק מהם, אבל הרי איש לא העלה על דעתו מה יהיה בהמשך, עד כדי כך שהחלוץ והתנועות הציוניות החליטו אחרי הכיבוש הנאצי שהתנועה הציונית עד כאן היתה לא היה לה השפעה גדולה היתה תנועה קטנה, ועכשיו הגיע הזמן שהתנועה הציונית צריכה לעמוד עם</p>	10:43:00:00
<p>בשעה קשה עם העם אובד עצה. ואז החליטו לא מחפשים הצלה אישית, כלומר שעל החלוצים להישאר עם הנוער עם בני העם. היחידים שכן חיפשו הצלה אישית ואכן הצליחו היו חברי 'השומר הצעיר' כי היו היה להם יותר קשרים עם הקומוניסטים כדי בכלל לשרוד היית צריך תעודות אריות מאנשים שמוכנים לעזור לתת מקלט או אפילו פנקסי מזון אז להם הם היו מסלובקיה היו להם קשרים יותר טובים, וחלק אכן הצליח לברוח מסלובקיה</p>	10:44:00:00
<p>גם שם חלק שהמראה לא בגד בהם אפילו הצליחו להתגייס לעבודה לגרמניה. נועה: ובבית לפני הכיבוש דיברו על ישראל, על ציונות, על פלסטין? רות: אחות של אבא ביקרה בארץ ישראל אבל לא, לא דיברו, כלומר לא היה חינוך יהודי. היה שיעורי דת, היו רק יהודים, שיעורי דת לקתולים היו לפני הצהריים וליהודים היה אחר הצהריים כשבצעם האחרים היו חופשיים, החזן זה אפילו לא הרב לא לימד, החזן תמיד סימ.. סיפר איזה בדיחות יהודיות</p>	10:45:00:00
<p>או איזה מעשיות כל כך נמאס לי אז אפשר היה להשתחרר משיעורי דת, השתחררתי. נועה: אז הבית לא היה דתי וגם לא היה ציוני, ז"א לא דיברו על ציונות או... רות: לא, אני צריכה לאכזב אותך. נועה: ממש לא. אני סקרנית, ממש לא מאכזבת אותי. מעניין אותנו באיזה בית גדלת זה מה שמעניין אותנו. רות: אבל אני אגיד לך את הסוף. אחרי השחרור הגענו לגבול גרמניה וצ'כיה אז זה היה, זאת היתה מכונית משא עם אסירים משוחררים. כולם ירדו מהמכונית ושרו בהתרגשות את ההמנון הצ'כי שמתחיל *שירה בצ'כית"</p>	10:46:00:00
<p>"איה ביתי", כלומר. וראיתי גם מה זה אומר, ובו במקום אמרתי לא, צ'כיה לא ביתי, אני עולה לישראל. אני לא אחיה, אני רוצה לחיות בין יהודים, זו היתה החלטה במאי 45'. נועה: ספרי בכל זאת על המלחמה, מה קורה בזמן המלחמה? בכל זאת מה קורה איתך בזמן השואה? רות: בזמן השואה הייתי שנה וחצי בגטו טרזנשטט, זה היה גטו יחיד מחוץ לפולין שהיה בכל אופן תנאי חיים, אחרי אושוויץ, אז כולנו התגעגענו כי שם עוד היו המשפחות ויכולתי להיפגש עם המשפחה כל יום</p>	10:47:00:00
<p>ולא היו, אנשים לא מתו מרעב. היו רעבים כל הזמן אבל לא ראית את המראות כמו בגטו ורשה. אז שמה הייתי עוזרת לאחות סוציאלית במעון לבנים ואח"כ עבדתי בחקלאות כגונת בגידול ירקות שם בגן גידלנו ירקות למפקדת ה-SS וזה היה, זו היתה עבודה טובה כי היה אפשר קצת לגנוב אז גנבנו מלפפון בחזיה כי היתה ביקורת, אבל לא היו בכלל ירקות ופירות בגטו אז זה היתה תוספת נהדרת. ואח"כ בדצמבר 43' נשלחתי לברקנאו-אושוויץ שם שם</p>	10:48:00:00
<p>גם כן עזרה לי הציונות כי צריך היה לספר מה זה היה אבל משום מה הטרנספורט שלנו לא גילחו את השערות וקיבלנו מספר ולא היתה סלקציה והביאו אותנו למחנה שנקרא מחנה המשפחות היחיד היה שמה היהודי חוץ ממחנה משפחות צועני. ולא ידענו מה הסיבה ליחס השונה, אבל שם פרדי הירש מדריך ממכבי הוא הצליח להשיג ביתן ושם פתח מעון ילדים כי היו כמה מאות ילדים בטרנספורט.</p>	10:49:00:00

ואני אח"כ הטיל עליי תפקיד של מדריכה לילדים	
בגן, בגיל הגן. וזה כמובן היה דבר גדול. ראשית כל זה נתן תוכן לחיים ושנית היה גם יתרון פיזי כי לא היינו צריכים לעמוד באפל שעות ובקור של 30 מעלות, כי באפל המפקד ה-SS ספרו אותנו, העיקר חיי יהודי לא היו שווים כלום, אבל המספר היה חשוב, המספר צריך להיות זהה. אז לפעמים עמדו בקור שעתיים שלוש עד שהצליחו לספור. ומשם נשלחתי חצי שנה להמבורג לפינוי הריסות אחרי ההפצצות הקשות, ואחר כך הובלנו לברגן בלזן	10:50:00:00
ושם השתחררנו. נועה: זוכרת את השחרור? רות: מה? נועה: השחרור. רות: הצבא הבריטי שיחררו אותנו וזה היה המחנה ריכוז הראשון שהבריטים ראו, אז בפניהם ראיתי איך אנחנו נראים, כי כי זה הם היו כל כך מזועזעים, אז לקחו את כל מנות הקרב שלהם, של הבולי ביף ובשר חזיר, עכשיו האסירות לא ראו בשר שנים וגם לא השבוע האחרון לא היה אוכל, לא היה מים, התנפלו על זה ומאות מתו מאכילה ואני משום מה בבית אצלנו כשמישהו היה חולה היה מקבל דייסת סולת, אז אמרתי	10:51:00:00
אני לא רוצה לאכול, אני רוצה דייסה סולת. אז הבריטים מה הם ידעו, אז הם ראו מה עוללו אז באמת בישלו למחרת דייסה. זהו. רעשי רקע. נועה: אז הדייסה הצילה אותך. רות: כמה שהייתי רעבה. דיבורי רקע. רות: שקלתי 35. במאי: רגע שניה, בבקשה. מה את אומרת? רות: שקלתי 35 קילו אחרי ברגן בלזן, אבל הוספתי משקל מהר מאוד. היו כל מיני ארגוני צדקה שנתנו ארוחות לאסירים משוחררים בחינם, אז אני אכל.. אני הלכתי היה אונרא וקריתאס והלכתי	10:52:00:00
ממקום למקום ואכלתי כמה ארוחות צהריים. נועה: ומה קורה באמת? אחרי השחרור לאן את הולכת, מה את עושה? רות: טוב זה ל... טוב ידעתי שאין לי לאן ללכת כי הרי חיסלו את מגו.. ברגע שהובילו את היהודים אז פינו את דירתם והעבירו לאחרים הדירות לגרמנים והדירות הפשוטות יותר כמו שהיה לנו, אז דיירים אחרים. אבל כשחזרתי בכלל לא זכרתי, היה לי דודה ארית, לא יהודיה, צ'כית, היא היתה עוזרת אצל סבתא, והדוד שלי, אח של סבתא התחתן איתה. וכל המשפחה היתה מזועזעת מהנישואים,	10:53:00:00
אבל והיו אפילו שלא כל כך היו בקשר אבל מה, הדודה הארית היתה נהדרת כי ראשית כל כתובת שאפשר לכתוב אליה או לבקש והיא באמת שלחה חבילות, אז באמת כשחזרתי אז אחותי היתה כבר אצל הדודה, עד שנזכרתי איפה שהיא גרה. נועה: אז בעצם אחרי המלחמה את חוזרת לפראג. רות: אני חזרתי לפראג קודם כל לראות ש.. טוב אמא מתה בגטו ולגבי גורל אבא לא ידעתי אבל ניחשתי מה שזה. בכל זאת חזרתי לפראג קודם כל, גם לא היה סרטיפקטים עד להקמת, כלומר אני נרשמתי לגח"ל הרבה חודשים לפני	10:54:00:00
אבל רק אחרי קום המדינה אפשר היה לעלות. נועה: אז כמה זמן בעצם נשארתי בפראג? רות: בפראג נשארתי, חזרתי במאי ויצאתי בדצמבר '48. נועה: חזרת במאי ארבעים... חמש ל...? רות: חזרתי לפראג ומקצוע לא היה לי, אבל מישהו סיפר לי שב"יוניטד פרס" סוכנות העיתונות מחפשים מתרגם או מתרגמת מאנגלית לצ'כית. אנגלית לא היתה כ"כ טובה אבל רצו תרגום כתובות של צילומים. יוניטד פרס סיפקה גם צילומים לעיתונים, אמרתי להם מה שאני לא אדע בתמונה אני אראה במה מדובר, אז ככה התחלתי כמתרגמת ביוניטד פרס	10:55:00:00
ואחר כך כבר הדבר הגדול שתירגמתי את מגילת העצמאות לצ'כית. נועה: תירגמת את מגילת העצמאות בשביל היוניטד פרס? רות: בשביל העיתונות הצ'כית. נועה: ותירגמת אותה מ.. מאיזה שפה? רות: מאנגלית. נועה: מאנגלית. אז קיבלת בעצם את מגילת העצמאות באנגלית ותירגמת לצ'כית. רות: כן. אבל אז שהייתי שם כבר בפברואר '48, המהפך הקומוניסטי וכבר היה חשוב בעיניהם להיות בסוכנות אמריקאית כי כל האמריקאים מרגלים כרגיל. קראו לי למשרד, קראו לזה "משרד האינפורמציה", כלומר משרד הריגול.	10:56:00:00
ואני חושבת ששמו היה אוטו שוורץ, לפי השם אפשר לדעת את דתו. והוא אמר לי: אנחנו רוצים שתספרי לנו מה ששם נעשה מי ששם בא. אז אני כאידיוטית אמרתי: הנאצים לא הכריחו אותי לשום דבר לעשות נגד מצפוני, ואני לא עושה את זה. אז עוד נתנו להם יד, אמרתי ביוניטד פרס שיזהרו כ... ואכן עצרו כמה מהם. אבל אני כבר ידעתי שאוטוטו אני כבר עולה ארצה באמת. אז זה חסך לי חמישים שנה של שלטון קומוניסטי, בעיניי אין דבר מזויע.	10:57:00:00
אני הבטחתי לעצמי ברגע שיצאתי עם מה שנקרא הבריגדה הצ'כית, עם החיילים, אז נשבעתי כל עוד הקומוניסטים יושבים בצ'כיה אני לא אחזור, ובאמת לא חזרתי, רק אחרי המהפך של '89, אחרי 46	10:58:00:00

<p>שנה. במאי: למה כל כך שנאת אותם? רות: קומוניזם אני חושבת שזה משטר לא מדברת על משטר, משטר אכזרי שמעורר בבני אדם את התכונות הכי הכי נבזיות. כי ראשית כל חיו על הלשנה. שנית, כל השכנים עקבו אחרי שכנים בעבודה מה שאמרת לפעמים יכלת לספר בדיחה מישהו היה פשוט</p>	
<p>והצביעות. הרי לא יכ... לא העיתונים, לא הסופרים לא שום דבר. ומי הכתיב את מה שצריך לכתוב? זה היו בורים ועמי הארץ. כי אם היית ממוצא בורגני היית פסול מראש, אז אני יודעת שאותו בן דוד שגייס אותי לתנועת נוער הוא היה הוא למד באוניברסיטה אבל לא קיבלו אותו לשום מקום. עבד 7 שנים במפעל מתכת כיוון, בגלל מוצאו. ואנחנו יודעים שהאוול ואצלב מי שהיה הנשיא הראשון אחרי השחרור הוא</p>	10:59:00:00
<p>היה ממשפחה פשוט פסולה לחלוטין. כי לא היו רק עשירים, היו גם קשורים לתעשיית הקולנוע, היו בעלי אולם אירועים ענק במרכז של פראג שעד היום קיים, רוסנה. אז עם מוצא כזה לא נתנו לילדים של בני, של הבורגנים ללמוד אלא בית ספר עממי. אני אני זה זה שלטון מחליט, אתה לא יכול לנשום. במאי: בין הפאשיזם לקומוניזם. רות: מה? תראה אני אגיד לך. אני לא עכשיו יש כאלה שבאמת אומרים לגבי יהודים אנחנו יודעים, אבל גם לגבי בני אדם רגילים זה היה שלטון</p>	11:00:00:00
<p>אלא אם ורבים עשו את זה אלא אם הצטרפת למפלגה ופשוט שיתפת פעולה. נועה: איך הצ'כים התייחסו אליכם כשחזרתם אחרי המלחמה? .. רות: הצ'כים, טוב אמא נתנה הרבה חפצים היא הפקידה בידי אחרים, אז חלק חלק של הדברים היתה הצפה והגסטפו לקח, חלק החזירו החזירו את הדברים באמת. הצ'כים לא רוצו שיגידו שלא נלחמו אז המרד נגד הגרמנים פרץ במאי '45, אכן באמת נלחמו</p>	11:01:00:00
<p>אבל כבר הרי היה ברור שהמלחמה נגמרת נועה: באיזו שנה את מגיעה לארץ? רות: אני מגיעה.. הגעתי ב-31/12/1948 רשמו אותי ב-1/1. גנבו ממני ב-49', אז גנבו ממני שנה. נועה: ולאן את מגיעה? רות: לצריפין לסרפנד, למחנה ואז שם שאלו אותי מה אני רוצה לעשות ואז אני אמרתי אני רוצה להיות נהגת ג'יפ ראיתי את עצמי נוהגת בג'יפ בערבה והרוח בשערותיי, אז הסתכלו אליי ואמרו בסדר, למשרד. ואז באמת ניצחו במלחמה גם בלעדיו. נועה: מה זה בדיוק היה גח"ל? רות: גיוס חוץ לארץ. נועה: ומי הגיעו? מי היו האנשים שהגיעו?</p>	11:02:00:00
<p>רות: היה מח"ל, זה היה גיוס ממדינות המערב, וגיוס חוץ לארץ זה היה ממדינות אז מזרח אירופה, התנדבתי זה היה גיוס מתנדבים. נועה: ואיך התייחסו אליכם? רות: מי? נועה: איך הישראלים, הצברים? רות: היתה אשליה. התארגנה בריגדה יהודית מצ'כיה וכמה אלפי חיילים ועם קצינים צ'כים לא יהודים והקומוניסטים קיוו שכאן בארץ ישראל תקום מדינה אחת סוציאליסטית כי אז</p>	11:03:00:00
<p>בגלל זה הרשו את כל העזרה וחשבו שיבואו למלחמה והיו שם קצינים שלחמו במלחמת העולם השנייה ובן גוריון אלא מה הוא לא רצה שום בריגדה זרה, שום גוף זר, אז הוא פיזר את הבריגדה מיד לכל מיני קבוצות. הקצינים המסכנים היו מתוסלכים נורא, לא היה להם. ואותנו שילחו. היו בנות שהעבירו מיד לתעשייה, אותי משום מה הסתכלו עליי בסדר, מזכירה של קצין הקשר של הבריגדה. אז באמת היה, היה מבחינה זו ג'וב טוב הוא לא היה אכפת לא מכלום כי היה</p>	11:04:00:00
<p>אדריכל בעיקר טיפל בעסק שלו אז יכלתי לנסוע ממקום למקום שהיו אנשים הבריגדה, ובאמת המפקד אנתוני סוחור שהיה מייאור בצבא האדום כשהוא חזר בעצם ללא הצלחה לא באשמתו הם חיסלו אותו. ביימו תאונת דרכים. שאלת על ה... נועה: ואז כבר דיברת עברית כשהגעת ארצה? רות: לא, ידעתי לקרוא אותיות ואז דיברו בשיטה הגרמנית. קודם כל תראו פועל התפעל, עד שלמדת את הדקדוק לא ידעת לדבר כלום,</p>	11:05:00:00
<p>וכשהגעתי רציתי ללמוד באולפן ואמרו לי שאולפן זה רק לאקדמאים, את בחורה צעירה את יכולה ללכת לקיבוץ, לא צריך לימודים. אז אח"כ התברר שלימודים ואולפן בתשלום 15 לירות, אז גירדתי אספתי את הכסף ונרשמתי לאולפן, תלמידת חוץ. עכשיו היה ככה, אלו שהיו תלמידים מן המניין קיבלו באולפן גם ארוחת צהריים. אני כתלמידת חוץ לא קיבלתי אבל תמיד השאירו לי גם כן. כשלפעמים חושבים על הנוקשות את יודעת זה היה</p>	11:06:00:00
<p>אני הייתי, היתה לי שמלה לא עם איזה מחשוף מי יודע מה, מחשוף מרובע די צנוע. באתי למטבח הפועלים בחיפה ושם עמדה החברה את לא יכולה להיכנס ככה למטבח פועלים, יצאתי בגלל מחשוף. באמת אנשים היו נורא קשוחים. נועה: ובאולפן? רות: באולפן למדתי שלושה חודשים והיה לי מורה נהדר, אברהם הלוי, שהיה מורה לעברית של רחל המשוררת. ככה באמת מהעליה השניה ועם סיום היתה כיתה</p>	11:07:00:00

<p>של אלו שלא ידעו אפילו אות עברית לא כלום והמורים באמת היו מורים טובים לא ידעו מה לעשות איתם כי זה היו בכלל היו צריכים להסביר להם ולא מצאו מורה אז החליטו שאני לא יודעת אם אני מתאימה לזה.. אז הייתי מורה של המתחילים ואני חושבת שכן כי ידעתי את הקשיים של הלמידה, ואחת התלמידות סיפרה לי שיש עיתון שמחפשים שהחבר שלה סיפר לה שיש עיתון בחיפה שמחפש כתבת כי אני רציתי להיות עיתונאית רק עברית. היו עיתונים גרמניים, היה עיתון אנגלי היה אפילו</p>	11:08:00:00
<p>עיתון קטן צ'כי אמרתי לא, רק עברית. אז היה פתחו סניף של "הדור". "הדור" זה היה צריך להיות מתחרה לעיתוני הערב, זה עיתון הערב של מפא"י וקיבלתי שם עבודה ככתבת מקומית, מה שעושים אוספים ידיעות בבית משפט ובמשטרה ובבתי חולים חצי שנה והיה אז היו מעבירים את החדשות בטלפון, לא היתה דרך אחרת וכשלא ידעתי בדיוק זכר או נקבה גרביים קרועות או קרועים, אז תמיד עשיתי רעש בטלפון כדי אמרתי הם כבר, העורכים בין כה וכה מאושרים שיש להם</p>	11:09:00:00
<p>מה לתקן, אבל מה פיטרו אותי כעבור חצי שנה, הפוליטרוק, כלומר דרש ממני להצטרף למפא"י ולא היה לי שום, כלומר זה לא היה דבר עקרוני. אמרתי אני לא מצטרפת למפלגה בגלל עבודה אז שלום. זהו. טוב טוב את יודעת במבט אחורה אז רואים אז יודעים שהדברים היו לטובה כי קיבלתי מקום עבודה ב"דבר", מה שנקרא באנגלית Legman או Legwoman כלומר הרי מכוניות עוד לא היו והיו שם שני כתבים שאהבו חיים נינוחים אז אני עברתי כל יום ברגל</p>	11:10:00:00
<p>את כל הנמל ואח"כ לערייה ולהסתדרות ולבית משפט והבאתי להם את החדשות. החדשות כמובן הופיעו בדבר תחת שמם. והחלום שלי היה לא חדשות אלא לכתוב. אז היה עיתון מנוקד בשם "אמר" לעולים והחלטתי אני מנסה את מזלי וכתבתי מאמר על האנייה הראשונה לפי הזמנה שהגיעה לנמל חיפה עם רב חובל ישראלי, אז למזלי זה נפל לעורך. אני כתבתי ביד ומי שמכיר את כתב ידי יודע מה זה, יש לי כתב יד זבובי שאי אפשר לקרוא,</p>	11:11:00:00
<p>אז אדם לא נורמלי, גם אז לא היה שולח מאמר כתוב ביד, אבל למזלי זה נפל לידי חיים איזק שקרא כל דבר שהיה מודפס או עם אותיות אז הוא קרא את זה והוא הכניס את המאמר ואני הייתי אז כתבת "אמר". ואהבתי את זה כיוון שידעתי שאני כותבת לעולים חדשים שפשוט רציתי גם קצת לעודד אותם או להיות קצת למשענת, ואכן הצלחתי. ומאמר אח"כ עברתי לדבר השבוע. נועה: איך בכלל התייחסו לניצולים, לאנשים שהגיעו מאירופה, ניצולי השואה? רות: אני אגיד לך.</p>	11:12:00:00
<p>היו שאלות, היה לי אז מספר אז ככה כיוון שהולכים עם זרועות חשופות אז מי שראה את המספר, את היית בשואה, את היית זה, אולי נפגשת עם הבן דוד שלי, עם האחות שלי, זה היה שאלה אחת, כאילו שם היו בתי קפה שאנשים היו יושבים. והשאלה השנייה איך זה שנשארתי בחיים? וזה היה תמיד עם מבט חשוד, כי מה, או שהיית קאפ, או שנתת שירותי מין, היית חשודה, נשארתי בחיים חשודה, הרי גם בן גוריון אמר שנשארו בחיים האכזריים ובעלי המרפקים הגדולים ביותר. האמת היא שקבע מזל</p>	11:13:00:00
<p>לא לא עזר שום דבר, קבע הגיל ראשית כל ממי שהוא היה אפילו בגיל צעיר אבל אם מישהו קטן אז הכל זה יד המקרה והמזל, אבל בכל אופן היה יחס קצת ל.. עכשיו התחלתי לעבוד כעיתונאית ועיתונאית כפי שאת יודעת שואלת. אז אני באה עם המספר הזה. מי את, המרואיין שואל אותי, החלטתי לא, גמרנו הלכנו לקופת חולים ביקשתי להסיר את המספר, סילקתי את המספר. נועה: היו עוד אנשים שעשו את זה? רות: יש עוד אחת בארץ כמה שאני יודעת. עשו סרט על בעלות המספר, כולם מאוד התגאו בזה. אמרתי אני לא צריכה את המספר כדי לזכור את השואה ולא רוצה בכלל להסתובב</p>	11:14:00:00
<p>עם הדבר שככה אף פעם לא היה חסר לי המספר. נועה: וגם וויתרת על פיצויים.. רות: מה? נועה: כשהיו שילומים, פיצויים גם אמרת שאת לא.. רות: זה לא יודעת אם מצטערת, אז אמרתי כי אם אז דרשו כדי לקבל רנטה מגרמניה אישור או הצהרה על השתייכות לחוג התרבות הגרמנית, דווייטש קורטרייס, אמרתי אני צריכה להשתייך לחוג התרבות שרצחו את כל המשפחה שלי? לא. יש לי מקצוע אני אתפרנס וזהו, לא לקחתי, ייתכן מאוד שעכשיו זה היה עוזר לי אבל זהו, הסתדרתי גם בלי זה.</p>	11:15:00:00
<p>נועה: וכל התקופה הזאת שאת מדברת עליה בעצם גרת עדיין בחיפה? רות: אני נשארתי בחיפה כי בגלל פגשתי במקרה גם כן מי שהיתה בבירקנאו ואמרתי שאין לי איפה לגור, אז היא אמרה שיש שם ספר שהוא גם מתווך נדל"ן. אז הספר היה חדר כביסה לשעבר.. על גג של בית להשכרה, אז 10 לא שקלים, 10 לירות ובית השימוש היה במרתף קומת קרקע וזה היה בגג אז שלוש קומות, טוב הייתי</p>	11:16:00:00

מאושרת כי	
<p>זה היה חדרון קטן עם ברז מים, לא היתה אמבטיה. אבל משלי. באמת חברים לפעמים שרצו להתבודד עם מישהו אז באו, המפתח תמיד שמתי על שעון החשמל אז היה אמון בבני אדם, מי שבא פתח. והייתי בחיפה עד שעברתי לעבודה במערכת תל אביב, כי ידעתי חיפה זה פרובינציה. את יכולה לכתוב מחיפה אני יודעת מה, על הרצח הסנסציוני זה מחיפה זה לא רציני, כל עוד זה לא מתל אביב או מירושלים זה לא נחשב.</p>	11:17:00:00
<p>כיום נגיד ידיעה מקרית שמונה בסדר, לא לא, אין יחס, אז הייתי מוכרחים לעבור למערכת. נועה: אז באיזה שנה את עוברת לתל אביב? רות: זה היה עוד לפני ש.. זה היה צריך להיות '55 משהו כזה. נועה: לאן בתל אביב? רות: כיום זה מה שמול מה שהיה אז מלון קטן דן, כלומר מלון דן קטן, מול בנו בית עם דירות של חדר עם מראה החלום שלי היה מראה על הים. אז היה רק, היית צריכה להוציא קצת את הראש כדי לראות את הים. אבל דירה משלי עם פינת בישול. עכשיו זה</p>	11:18:00:00
<p>מאוד מיוחס. נועה: איפה זה היה בדיוק? רות: פינת פרישמן הירקון. נועה: פרישמן הירקון. רות: מול מול מול מלון דן. נועה: ועברת לגור שם ליד ה.. רות: הייתי שם אח"כ התחתנתי וחזרתי לחיפה. נועה: וכמה זמן גרת בפרישמן? רות: משהו מעל שנה. נועה: והתחלת לעבוד בדבר. רות: לא זוכרת.. המשכתי לעבוד ב"דבר השבוע" והייתי נוסעת אז באוטובוס בכלל נסענו הצלם בוריס כרמי היה הראשון שהיה לו ג'יפ זה היה דבר נהדר שאפשר היה לנסוע. אני זוכרת עם דוד רובינגר נסענו לאיזה מקום בגליל</p>	11:19:00:00
<p>מחנה הראשון של גח"ל, הכל, ישנו באוהל מה שנתנו לנו. נועה: תספרי קצת על האווירה ב"דבר". מי עוד עבד ב"דבר"? רות: התחלתי כשהייתי בחיפה אז היה שינוי של עורכים. קיבלו לעבודה את דן בן אמוץ שהיה לו המדור "מה נשמע" ואני אז חזרתי לעבודה בתל אביב והוא דן היה הכוכב הגדול, מה שהפריע לי שהוא לא התרחץ ושתה, שתמיד לשבת לידו היה מסוכן.</p>	11:20:00:00
<p>אבל מה ש.. אני הרי יקית באופי, אז ב"דבר" לישיבה נתנו לכל משתתף כוס תה ועוגת שמרים כמספר האנשים מספר העוגות. אני באה לישיבה וכל העוגות נגוסות, כל העוגות. אני מסתכלת אז דן אומר, אני הייתי צריך לטעום את כולם כדי לדעת מה הכי טובה, אז זה דן זה אופייני. אח"כ היינו יחד בשלושה בסירה אחת, אז שם היו יחסים די ג'נטלמנים עם המשתתפים, לא סחבו שאלות, כולנו קיבלנו בכוסות תה אבל מתחת לשולחן של דן עמד בקבוק קוניאק בעל אותו הצבע כמו התה</p>	11:21:00:00
<p>אז הוא חיזק את עצמו. ואז הוא דן עבר למעריב והדבר הראשון שכתב היה השמצה על "דבר השבוע", ששם נשאו אותו על הידיים, זה כל כך התרגז, כל כך התרגזתי שהתיישבתי והמדור נקרא "מה נשמע", פתחתי מדור נקרא "יהיה טוב" כתגובה, וזהו ונשארתי עם המדור די הרבה זמן. נועה: מי עוד היה בדבר השבוע?</p>	11:22:00:00
<p>רות: שאלת מי היה שם. העורך היה אז אוהד זמורה ממיסדי הוצאת ספרים זמורה ביתן ואח"כ היה נחום פונדק, עולה מדנמרק. לא לא היו כוכבים גדולים. הצלם, הגרפיקאי, הכותבים היו חלק של אנשי "דבר". בכל תחום היתה לי יד חופשית, אף פעם איש לא התערב זה כן זה לא. רק מה, אחר שגולדה בתי בחיפה אז ראיתי שהרי יש תמיד חברי המערכת בה בה שמי לא בתוך זה, פניתי, אמרו לי הוחלט במקומות גבוהים שהשם שלך לא יכלל במערכת. באתי אז בעצם רצו לפטר אותי. אז עוד לא היה החוק שאסור לפטר אחרי לידה</p>	11:23:31:21
<p>אבל בכל אופן הקמתי מהומה ונשארתי, עם אוהד אח"כ היחסים הסתדרו מאוד. רצו ובצדק כי דבר השבוע היה בכל אופן קצת מיושב מיושן, רצו... רצו עיתון יותר אין. אני הייתי אני אף פעם לא עסקתי בפוליטיקה וכתבתי על דברים שכיום לא היו מפרסמים, על גידול פרחים</p>	11:25:00:00
<p>ועל ביקור אצל זלדה ועל שיחה עם אמו של שרון כשעוד לא היה, כל מיני דברים שהם מעיתונאים הם שוליים, אבל בעיני לא היו, והקוראים תמיד היו לי כל מיני נאמנים, העברתי עכשיו לארכיון לספרייה הלאומית את הארכיון שלי היו בתיקים מלאים מכתבי קוראים, היו כל כך תמימים, כל כך. תמיד חשבתי פעם אקרא אותם, אבל לא הספקתי. במאי: בואו נעשה הפסקה קלה.</p>	11:26:00:00
<p>מחיאת כף. נועה: על מה היית כותבת בדבר השבוע במדור שלך. רעשי רקע.. רות: רציתי בכל אופן עוד להוסיף לנושא שלושה בסירה אחת. זה היה התוכנית הכי פופולרית, טלוויזיה עוד לא היתה כששידרו את שלושה בסירה אחת שמעת את זה מכל הבתים אנשים נשאר בבית. חיפשו עוד משתתפים חדשים לצוות, והמבחן נערך במכון ויצמן לפני סטודנטים טובים, העזתי. אחת השאלות</p>	11:41:50:15

<p>הראשונות היו שלטים על בניינים שונים אז שאלה הראשונה</p>	
<p>השלט על בית יולדות, אז אמרתי "זהירות ילדים בדרך", אז זה זה בינינו ובין עצמינו רוב השאלות אנשים ידעו מראש, אח"כ היה צריך לכתוב, לאלתר על נושא מסוים, לכתוב במקום ואני הייתי כל כך מתוחה שאמנם כתבתי ולא הייתי מסוגלת לקרוא את זה, אז היה שם שרגא פרידמן שהתנדב לקרוא את זה במקומי, אני הקאתי מרוב התרגשות לומר ש'שלושה בסירה אחת' היה, כן זה היה בכל אופן דבר גדול אבל את המתיחות זה</p>	<p>11:43:00:00</p>
<p>רק תמורת 60 לירות לחודש זה שהיתה המשכורת שלי ב'דבר השבוע', אז ההשתתפות ב'שלושה בסירה אחת' היתה כמו המשכורת שלי בשבוע. ובכן, 'שלושה בסירה אחת', באתי לשדה בוקר בפעם הראשונה לראיין את בן גוריון בלי כל קשר לזה, אז אני באה, אז הוא אומר רות בונדי, רות בונדי, את לא השתתפת ב'שלושה בסירה אחת'? אז הודיתי בפשע שלי והוא אמר לי אני תיארתי לעצמי אישה מופקרת לחלוטין, אז איכזבתי אותו, כי הייתי תמיד מרובעת אבל בסדר, נרגע, אבל זה היה הומור זה לא רציני, ככה זה מתחיל.</p>	<p>11:44:00:00</p>
<p>כשהתחלתי לכתוב, כשעלה ההצעה שאני אכתוב ביוגרפיה של אנצו סירני אחד הנימוקים של שאול הוברבורג נגד היה שאני לא רצינית, הלואי שלא הייתי רצינית. נועה: אבל גם לשואה באיזשהו מקום את אמרת... רות: אני אגיד לכם. כשטלי הכרחתי לעצמי שלא יהיו לי תשובות, זה תביני כשתהיי גדולה יותר, אז היה אצלנו מנהג שבת בבוקר Questions Time קראו לזה שהיא באה למיטה והיא יכולה לשאול מה היא רוצה ותקבל תשובה. השאלה שהציקה לה הכי הרבה: למה אין לה סבים וסבתות ואין דודים ודודות, וכל החברות קיבלו המון מתנות</p>	<p>11:45:00:00</p>
<p>בחגים לימי הולדת. גם היא קיבלה אבל לא היה כזו כמות. לא רציתי להעמיס עליה את כל הזוועות אז ניסיתי גם לתת קצת נקודות אור שאני לא רוצה לגדל ילדה בצל השואה, אז אצלנו לא היה בכלל לא היה נושא טאבו, דיברו על זה אבל לא רציתי לספר כמה שסבלו אנשים. היו לי גם סיפורים אחרים לספר לה. נועה: כל הנושא הזה של ההומור מאיפה הוא בא? זה מה שהיה בבית הומור, זה משהו שאצלך.. רות: תראי אני חושבת הצ'כים בכל אופן</p>	<p>11:46:00:00</p>
<p>יש נטייה הומור, וגם בתנועות נוער עשינו המון המון הלצות ודבר, אני חושבת אולי יש לי משהו במשפחה. סבתא, אמא של אמא היתה מנויה על עיתונים, אז היו משאילים לשבוע בכריכת קרטון וביניהם היו שני עיתונים גרמניים (שמות בגרמנית), כלומר עלים מעופפים ועלים עליזים, עיתונים הומוריסטיים שהיא קראה, היא תמיד קראה במיטה וליד המיטה סוכריות מנטה. אז ככה שהתרגלתי לקרוא גם את העיתונים ההומוריסטיים, אבל בכל אופן זה הסבתא, היתה סבתא יוצאת דופן.</p>	<p>11:47:00:00</p>
<p>גם גם בגלל העיתונים גם היא שמה לכה אמנם שקופה על הציפורניים, ודבר נוסף היתה שותה בירה לארוחות צהריים שהעוזרת היתה מביאה לה מהמזיגה. אז בכל אופן היתה סבתא יוצא... סבתא יהודייה לא לפי הדגם המצוי. נועה: ולכתוב... דיבורי רקע. נועה: ולכתוב בשפה שהיא בעצם לא השפת אם שלך, לכתוב בשפה.. רות: אני אגיד לך, כשבאולפן אצל מורה הלוי, ביקשתי ממני שאני אכתוב כל יום איזה קטע והוא יתקן לי. יש לי עוד המחברת עם הסימונים האדומים</p>	<p>11:48:00:00</p>
<p>אבל הקרדו שלי, האני מאמין, שאם יש לי מה לומר אז לא חשוב שיהיו שגיאות כתיב או שגיאות דקדוק, לזה יש עורכים מאושרים שיש להם מה לתקן. נתתי להם עבודה וזה לא הפריע לי, יש מילונים, עכשיו אינטרנט. אז לא היו איזה קשה לתאר כמה כל היה פרימטיבי אם היית רוצה לצלם משהו היו צילומי שמש זה לקח, וכמובן הכל בלי מכונית ובלי מחשב, המחשב הראשון אינשטיין המסכן. ומכונית, בעלי דאז רפאל בשן העיתונאי הוא עבר</p>	<p>11:49:00:00</p>
<p>ללונדון ככתב באנגליה ואני המשכתי לעבוד ככתבת 'דבר השבוע', אבל אמרתי לעצמי כאן אני מוכרחה ללמוד לנהוג.</p>	<p>11:50:00:00</p>
<p>נועה: התחלת שרפאל נסע ללונדון. רות: אז החלטתי לנצל את ההזדמנות, קנינו מיני זה היה הדבר הגדול דאז והתחלתי ללמוד נהיגה בלונדון, ואז</p>	<p>11:51:40:00</p>
<p>היו כיוסיים במכוניות מפלסטיק אז תמיד היתה שלולית תחת"י מרוב זיעה ומתח. לקחתי נהג שהמליצו לי בשגרירות ונסענו בלונדון, עברנו ברובע גולדרס-גרין, אז הוא אמר לי Used to be a nice before the Jews moved in, אז אמרתי לו: אבל אני יהודייה, אז הוא אומר, לא את</p>	<p>11:52:00:00</p>

<p>ישראלית, זה בכלל לא עלה ש.. אבל אמרתי לעצמי ואז הוא אמר.. You'll never learn to drive. . נו אז אמרתי זה לא יכול להיות שמורה אומר לתלמיד, אז לקחתי מורה אחר, ניגשתי למבחן עכשיו בלונדון כידוע יש מה שנקרא round about</p>	
<p>עיגולים שאיזה 6-8 כבישים ראשיים מובילים לתוך זה. אז הוא אומר take second turn on the right and fifth turn on the left, דברים נוראיים, אז הצלחתי שלוש פעמים לא עברתי את הטסט, בפעם הרביעית הצלחתי. אבל הודות ובאמת נהגתי, עכשיו רק השנה מכרתי את המכונית. וזה גם הכניס לי ידידות, המורה של טלי, וולשית... אז רצינו לרשום אותה בסנצ'רס ווד, רובע מיוחס, באתי לבית ספר ומיסיס רובינסון אמרה: מה, באוגוסט באים לרשום ל...?</p>	11:53:00:00
<p>לבית ספר שלנו, לפני שנה. אז אמרו כאן בסביבה יש גם כן בית ספר פדינגטון גרין אבל אמרו את לא יכולה לרשום אותה שם, יהיה לה מבטא לא טוב באנגלית, אז אמרתי לעצמי בישראל אף אחד לא חושד. רשמתי אותה והמנהלת ברנדה, טלי לא ידעה מילה אנגלית, אמרה אני אקח אותה כמה ימים לכל מקום שאלך, לשיבות, שתתרגל, והיא באמת היתה נהדרת. ואחרי שחזרנו הזמתי אותה ומאז ביקרה כאן הרבה פעמים ואני אצלה במידן-הד ועד היום הזה אנחנו מטלפנות כל שבוע. נועה: בת כמה טלי היתה כשנסעתם?</p>	11:54:00:00
<p>רות: טלי בגיל בית ספר. נועה: וכמה זמן הייתי בלונדון? רות: שנתיים. נועה: ואת המשכת לכתוב בלונדון? רות: כן כן, המשכתי למה החלטתי המשכתי שלי תהיה כולה מותרות, תיאטרון, קונצרטים, טיולים, כלומר הקיום היתה משכורת של רפאל, באמת ראיתי המון המון. ההצגה הטובה בעיניי שאי פעם ראיתי היה דוד וניה של צ'כוב בצ'צ'סטר בביומי של לורנס אוליבייה והוא שיחק את הרופא אסטרוב והיה תפאורה היתה מינימלית</p>	11:55:00:00
<p>אבל היו שחקנים, רוזמרי האריס והיתה ג'ואן פלורייט שאח"כ היתה אשתו של.. ורדגרייב כדוד וניה, ועם רק צלליות במקום תפאורה לא היה שום דבר.. שישה שחקנים נהדרים מאופקים, זה היה מושלם מאז אני לא אלך לראות את דוד וניה אף פעם. נועה: ובתל אביב הייתם הולכים לראות גם כן תיאטרון? רות: כן, אני אפילו כתבתי כמה שנים על תיאטרון, לא ביקורת אלא מסביב. לא היה לי אף פעם לב לביקורת. אמרתי אנשים שבועות עובדים ואז בא איזה מבקר ומחסל אותם. אני לא מסוגלת</p>	11:56:00:00
<p>אז כתבתי תמיד מסביב על מחזות על שחקנים, אהבתי את זה. נועה: מה למשל את זוכרת? הצגה מסוימת או משהו מסויים שכתבת? רות: אני זוכרת רק את ה'אדרת' עם חלפי זה היה באמת, ראיתי מה שבאמת אפשר היה. כמובן שראיתי את 'שוויק' ואז רק גיליתי שאנשים שמכירים את 'שוויק' חושבים שזה מחזה, לא ידעו שזה ספר בכלל. כי מקס ברוד הכין את המחזה ובאמת זה הצליח כ"כ</p>	11:57:00:00
<p>בזכותו של מרגלית שהיה בעיניי השוויק המושלם. נועה: איך בכלל היו חיי התרבות בתל אביב? רות: אני לא יודעת מה לענות לך, מה זה חיי תרבות. נועה: מה זה בשבילך חיי תרבות? בשביל כל אחד זה משהו אחר. רות: חיי תרבות זה היה גם לשבת בבתי ק... אני לא יודעת, כן הלכתי להצגות ולאכול כל מה שאפשר אבל אני לא יודעת. נועה: גם לשבת בבתי קפה זה חי תרבות. באיזה בתי קפה היית יושבת? רות: מה? נועה: באיזה בתי קפה היית יושבת. רות: זהו, לא הייתי יושבת.. נועה: אבל תמר, ספרי קצת על תמר, מי היה יושב בתמר, מה היה בתמר? רות: האמיני לי שאני כבר לא.. רובצים עד היום בתמר, אני לא יודעת מי היה שם</p>	11:58:00:00
<p>נועה: עם מי את היית יושבת בתמר? רות: עם עם אנשים דבר השבוע. נועה: מי למשל? רות: זהו המערכת היה אוהד זמורה, רון פונדק, מי היה יור.. יורמן, פנחס יורמן לא חשוב נועה: והייתם יושבים שם באופן קבוע כל שבוע? רות: היינו יושבים אפילו יותר, במקום לשבת במערכת ירדנו לשתות קפה, זה היתה הישיבה. נועה: המערכת כשאת התחלת לעבוד, היא היתה במקום ההיסטורי בשנקין... רות: כן, 'דבר'. עכשיו זה דירות יוקרה אבל את יודעת האווירה של עיתון מודפס זה היה משהו, כי ראשית כל הסדרים זה היו בעלי מקצוע, בעלי ייחוס, והמגיהים</p>	11:59:00:00
<p>באמת היו יודעי עברית, אז כשהיתה לי בעיה הייתי יורדת למגיהים. אני לא הייתי שייכת אף פעם ככה לאין, לחוג אנשי 'דבר'. דיבורי רקע. במאי: בואי תספרי באמת על המערכת. אני חושב שהיום אנשים כבר לא יודעים מה זה מערכת של עיתון. רות: המערכת היו סך הכל שלושה חדרים.</p>	12:00:00:00
<p>ישבנו בכל חדר שלושה, חוץ מאוהד זמורה היה לו חדר משלו, וכמובן מכוונת כתיבה ותיקונים עם מספריים, עם טיפקס והדפסות העתקים, בכל אופן זה היה כל כך מסובך הכל. אם עשית שגיאה היית צריך או לגזור או... אבל בכל אופן היחסים היו בסדר, גם כן היה הרבה בדיחות. נועה: איך זה הומור בשפה שהיא לא השפת אם שלך! רות: אני אגיד לך, צ'כית בעצם לא הרי הומור לא ניתן</p>	12:01:00:00

	ללמד, את לא יכולה להחליט
12:02:00:00	יום אחד שתכתבי בהומור או שזה בא מעצמו או שלא. עכשיו כיוון שאני החלטתי זה יהיה רק עברית אז זה הלך יחסית טוב מאוד. צ'כית, כשעליתי ארצה חשבתי די אני לא צריכה את הצ'כית אני לא אחזור כל עוד יושבים שם הקומוניסטים, זה היה נראה שהם יהיו שם לנצח נצחים. נשבעתי שעל אדמת צ'כיה לא אדרוך. אז לא היו, גם לא הצטרפתי לשום מה שנקרא לאנדסמאנשאפס, ארגון יוצאי, יש ארגון יוצאי צ'כוסלובקיה, אני אמרתי לא עליתי ארצה כדי להיות בחברה של צ'כים, זהו. אז ככה אף פעם לא השתתפי בפעילות
12:03:00:00	הצ'כית. מעניין שצ'כוסלובקיה חדלה להתקיים המקום היחיד שצ'כוסלובקיה עוד קיימת זה ארגון יוצאי צ'כוסלובקיה בתל אביב. אני אגיד לך למה. כי תמיד הצ'כים חשבו את עצמם יותר מיוחסים מאשר הסלובקים. הצ'כים דיברו כולם גרמנים, הסלובקים דיברו הונגרית כשפה שנייה, ואז אני חושבת שלא רצו לעשות יוצאי סלובקיה כי הסלובקים היו די נבזים ליהודים, אז השאירו זה צ'כוסלובקיה. נועה: את זוכרת באמת דברים שכתבת עליהם במדור בדבר? רות: לא, אני כתבתי יותר מדי
12:04:00:00	את יודעת יש תיקים, רק ראיתי איזה כמות כי אני שמרתי על הכל מה שכתבתי, לא זוכרת כבר מה, טוב שאני לא זוכרת. סמדר: למה עזבת? נועה: יש כתבה אחת שאת זוכרת שנורא רצית, שנורא נהנית לכתוב אותה, שנורא נהנית לפגוש מישהו? רות: אני חשבתי שאת שאלת על המדור. החלום שלי היה כמובן כמו של כל עיתונאי להוציא ספר. אז הלכתי עם האוסף של המדור 'יהיה טוב' והלכתי נו, מה השם היה ההוצאה, אחת ההוצאות הוותיקות עם הזה, אז 'יהיה טוב' הוא הכיר
12:05:00:00	בלי וויכוחים אמר אני אוציא ופתחתי עיניים בלי בלי היסוס בלי זה, אז הוא אמר לי: את יודעת למה עכשיו בשנה האחרונה היו לי רווחים גדולים, אני זקוק לספר שאני אפסיד עליו כדי להוריד ממס הכנסה. אז on this happy note זה התחיל הוא גם כן מסכן גם על זה לא הפסיד כי היו כמה מכירות נועה: כמה שנים היה לך את המדור? רות: די הרבה זמן, כי היו מהדורות. העולם בו אנו חיים וסימוני דרך, אני כבר שכחתי את כל השמות. נועה: עברו הרבה שנים, הרבה שנים. רות: טוב עבדתי 30 שנה.. נועה: ולמה עזבת? רות: יצאתי לפנסיה. הבטחתי לעצמי כשאגיע לגיל
12:06:00:00	כי וותיקי דבר היו מסתובבים בפרוזדורי דבר כרוחות רפאים וכולם ככה היו הראו נו טוב, אתה עושה חיים לך יש זמן, כולם היו עסוקים, הראו אל תפריעו. אמרתי אותי לי יראו בפרוזדורי דבר, לא נכנסתי, מאז לא נכנסתי. נועה: ועם חנה זמר גם עבדת? רות: חנה זמר אהבה לא לא היתה אהבה גדולה בינינו, נאמר את זה בלשון המעטה, הבחורים שלמדו אצלה כולם משבחים אותה שלמדו אצלה המון. בחורים היה יחס אחר. בחורות לא כל כך, ולא, טוב הייתי די עצ... הבהרתי לה שאני לא כותבת, אמרה צריך לכתוב על זה צריך לכתוב על זה
12:07:00:00	אמרתי לעצמי לא כותבת על מה שצריך, פוליטית היו הרי אז מפא"י. נועה: אז את בעצם בדבר ובשלושה בסירה אחת, זה באותו זמן? רות: אותו הזמן. נועה: מי המשתתפים בשלושה בסירה אחת? רות: בשלושה בסירה גם כן התחלפו, אבל היה אמנון אחי נעמי ושמעוני וצפרוני, ושולם רזנפלד. אני הייתי הבחורה היחידה. נועה: וכמה שנים. רות: די הרבה שנים, בטח שלוש ארבע
12:08:00:00	שנים. נועה: נהנית? רות: לא. נועה: למה לא? רות: כי הייתי יותר מדי מתוחה, לא היה, תראי לדן מירון זה היה כישרון תיאטרון טבעי ובלי בלי מעצורים בלי כלום, אז זה לא כל אחד נתברך בזה. נועה: ומהכתיבה של המדור, אני מניחה שזה כן נהנית. רות: ממה? נועה: מהכתיבה של המדור. רות: הכתיבה אני אגיד לך, זה היה בעצם קצב רצחני. המדור יחסית לא היה גדול אבל אחר כך היו לי שני עמודים ב'דבר השבוע', אז למלא שני עמודים כל שבוע זה היו לפחות שלושה נושאים. והמסירה היתה ביום שלישי או יום רביעי
12:09:00:00	אז העיתון יצא ביום שישי כבר היית צריכה להתחיל להכין את החומר לשבוע הבא, אז זה אף פעם לא לא היה ככה או אני יכולה אז זהו, אמרתי לעצמי כשאני אצא לגמלאות אז אני אשב בנחת, אני אכתוב בנחת. נועה: ותמיד ידעת שאת רוצה לכתוב? רות: מה? נועה: גם בתור ילדה ידעת שאת רוצה? רות: כן, בבית ספר כשעשו שיעור בסיגנון תמיד כתבתי אפילו גיליתי אני יודעת אחרי החופשה, חופשת הקיץ, קיבלנו איך בי.. איך בילית את חופשת הקיץ. ואז כתבתי איך בילו העירוניים
12:10:00:00	את חופשת הקיץ ולקחתי כמה דמויות וכתבתי איך כל דמות איך כל דמות בילתה זה.. אבל ידעתי שראשית כל עיתונאות לא היה אז מקצוע לנשים, כי כשאמרתי למישהו שאני רוצה להיות עיתונאית כאילו רציתי להיות רקדנית סטרפטיז. או עיתונאית או גרפיקאית לא בא בחשבון, אז בעצם רק אחרי עלייתי התחלתי ממש לכתוב. כי ביוניסט פרס כתבתי מה שהיה צריך לתרגם. נועה: אבל נגיד את

<p>יכולה להגיד בתור ילדה החלום שלך היה להיות סופרת? רות: סופרת לא העזתי לחלום כי סופרת היה משהו כמה דרגות מעליי</p>	
<p>אבל לכתוב, אבל להיות כעיתונאית. אני אגיד לך בצ'כיה מאוד היה מקובל "הפיייה-תום", כלומר כתיבה אישית בעיתון יומי שגם עם קצת הומור שבאמת הדוגמא זה היה קארל צ'אפק הסופר שהיה לו מדור יומי ואני קראתי אותו רק חיקיתי שאבא יחזור מהבנק ועם העיתון לקחתי עיתון קראתי. והוא קארל צ'אפק נשאר אצלי עד היום הוא השפיע. גם אמרו נגדו שהרי הוא היה באמת אינטלקטואל שהוא הקריב רמה</p>	12:11:00:00
<p>למען הוא רצה שכל עוזרת וכל אחד יכול לקרוא מה שהוא כותב, זה הוא לא כותב לאינטלקטואלים הם יודעים לקרוא בעצמם, אז ככה שהיה מאוד אנושי וכתב גם על דברים קטנים, ותראי גם בארץ הוא היה כבר מתורגם בשנות השלושים, אמנם לא היו יודעי צ'כית ועברית אז תמיד תירגמו את זה שניים, אחד שידע צ'כית אחד שידע עברית. אבל המחזות שלו 'הורדובל', 'המגפה הלבנה', 'האם', הם הוצגו כולם בהבימה, כלומר ידעו על צ'אפק גם לפני זה, ואני</p>	12:12:00:00
<p>יש לי כאן ספרייה שלמה גם ספרים שלו. עד היום זה המודד, אם רוצים לחזור לספר או לא, אז אני לפעמים חוזרת. נועה: מתי בעצם את מתחילה לכתוב את הביוגרפיות, איך בא לך הרעיון של לכתוב ביוגרפיות? רות: אני כשעליתי והיו השאלות שאנחנו דיברנו עליהם והיה היחס הנוראי למה שנקרא יודנרטים, בכלל לאנשים שעמדו בראש הזה, כולם היו משתפי פעולה א-פרוירי, אז אני הכרתי לא הכרתי אישית אבל את מעשיו של המה שנקרא *...* זקן היהודים ראש הגטות של טרזנישטט שהיה לו סרטיפיקט לו ולמשפחתו, הוא</p>	12:13:00:00
<p>ויתר עליו כדי להיות עם היהודים והוא היה באמת זה עלה לא רק בחייו אלא חיי אשתו ובנו אבל הוא היה ראשית כל הוא החליט אם מישהו יש לו סיכוי להישאר בחיים זה הצעירים והילדים אז חשבו איזה בכל אופן נתנו לילדים קיבלו יותר מזון ושוכנו בבתים הכי טובים, היו מדריכים על אף איסור הלימוד למדו. אז אמרתי לעצמי איך איך אנשים שהיו כאן עם כל הקשיים, עיצוב אומה, איך יכולים לשפוט. רעשי רקע.</p>	12:14:00:00
<p>נועה: אנחנו יכולים לעשות עוד הפסקה קטנה לפני. סמדר: בואו נעשה קאט.</p>	12:15:07:00
<p>במאי: שלוש שתיים בוא נתחיל. מחיאת כף. רות: עוד לזה על הציונות של ההורים, בכל אופן כל הבנות במשפחות היו יהודית, מרים ורות זה היה שמות, לא היה נהוג כמו בגליציה לתת שמות יהודים אז בכך היתה כבר אמירה מסויימת. נעה: ודיברנו על הביוגרפיות וסיפרת על הביוגרפיה של. למה בכלל התחלת לכתוב ביוגרפיות. רות: אז</p>	14:33:24:07
<p>זה מיד עם עלייתי, לא מיד עם עלייתי אבל זמן קצר אחרי שהכרתי את כל המשפטים הקדומים שהיה לאנשים רעשי רקע. רות: לא רק לשורדי השואה.</p>	14:34:00:00
<p>במאי: אנחנו ממשיכים. דיברנו על הביוגרפיות, בואי נתחיל מהתחלה, רק על הביוגרפיות. רות: נתקלתי במשפטים</p>	14:34:51:00
<p>קדומים של היישוב נגד לא רק, נגד השורדים אבל בעיקר נגד אלו שעמדו בראש המחנות או הגטאות וכאלו היו כולם עשויים ממשפטי פעולה, בכל אופן החלטתי כי זכרתי את מעשיו של זקן היהודים הראשון יעקב אדלשטיין שהיה באמת מסוג אחר לגמרי והחלטתי כשאדע עברית וכשאוכל אני אכתוב ספר על יעקב אדלשטיין, זה לקח קצת זמן, בעיקר רק בשנות השמונים התחלתי עם זה, עוד עבדתי בדבר קיבלתי קצת מלגה מקרן הזיכרון.</p>	14:35:00:00
<p>זה לקח שלוש שנים האיסוף והכתיבה אבל בכל אופן זה היה אני חושבת הספר הראשון שהעמיד את אלה שמרצונם נשארו עם האנשים, והוא לא היה היחיד. גם היו רבנים וזה שנשארו עם עם האנשים שלהם, וזה יצא זה לא עשה חור ואף אחד עוד לא עמד דום.</p> <p>אבל היו לי קוראים מאוד נאמנים אז אחד מהם היה נחמיה גינזבורג מגבעת חיים איחוד ואחרי שזה פורסם הוא בא הוא הציע שאני אכתוב ספר על אנצו סירני. לא היה לי מושג מי זה היה אנצו סירני אז הוא נתן לי קצת חומר</p>	14:36:00:00
<p>וראיתי בכל אופן שזה היה איש מעניין ואמנם לא ידעתי איטלקית אבל התחלתי והאיטלקים בנצ'ר סירני ובגבעת ברנר באמת עזרו לי גם ב... כי היו מכתבים וחומרים. הייתי אמורה לקבל מלגה וראיינתי המון אנשים ושאלו אביגור האיש האפור של ה ש"ב. אז הייתי אצלו היה איש קשה. בסדר</p>	14:37:00:00

<p>חקר אותי, הייתי שאני לא מספיק ארץ ישראלית לא מספיק איטלקייה לא מספיק כלום, בסדר, אבל אני חושבת</p>	
<p>שאחרים שכנעו אותו אז קיבלתי את המלגה, אבל הייתי צריכה להתחייב שאתן את זה לקריאה. נתתי, באמת היו תיקונים לעניין ולא לעניין אבל גם זה נפתר. אבל מה, הייתי בדעה נו כמה יכול יכולים להימכר. קיבלתי מלגה שלוש שנים אז אני ויתרתי על שכר הסופרים... חשבתי אלף נו בסדר. אז היו איזה 5 או 6 מהדורות, זה באמת הפך לבסט סלר.. אבל מה הטענה, פניתי ל"עם עובד" כדי שיקבלו, הוא הלקטור של 'עם עובד' החליט כי לי היה כלל מה שאני לא יודעת אני לא כותבת. אני לא כותבת</p>	14:38:00:00
<p>וכשישב אנצו סירני ברכבת לבטח נדדו מחשבותיו, מה שאני לא יודעת אני לא כותבת, אין שם הרהורי לבי בתוך הטקסט ואז הלקטור קבע שזה הביוגרפיה עובדתית מאוד ואני צריכה להפוך אותה לרומן. אז אני לא בנויה לרומן וזה לא התאים לרומן אז זה עבר למנהל 'עם עובד' והחליטו לקבל את זה. אז היו כמה המדורות. עכשיו לפני כמה שנים יצאה מהדורה חדשה של אנצו. בכל אופן החידוש היה בזה שעד אז כתבו או הביוגרפיה כלומר על בן גוריון, ברכה חבס, כלומר או באמת מה שהיה אז באופנה</p>	14:39:00:00
<p>ה vie romancée שהיה אנדריי מוראוה ואמיל לודוויג היו סופרים פשוט שהפכו את חיי גיבוריהם לרומן, אז כמה שבהתחלה זה היה משונה אבל התרגלו. אני לא רציתי הערות שוליים בטקסט כי רציתי שזה לא יבהיל אנשים. יש אנשים שנבהלים מהערות שוליים אז יש כל המקורות בסוף, וטוב שאספתי כי אין כבר נפש חיה בחיים שראיינתי. ובכן אז אחרי סרני הייתי בידידות עם ד"ר שיבא, טוב כולם היו בידידות, הוא פשוט היה אדם כזה. והיו לו אנשים לכל דבר שהיה צריך</p>	14:40:00:00
<p>אם הייתה אמא חולה והיו לה אקזמות בידיים הוא החליט אין טעם במשחות, האישה צריכה מכונת כביסה, ואם היו תינוקות עם נחירות וכזה, החליט דרוש מקרר. רעשי רקע.</p>	14:41:00:00
<p>במאי: אנחנו ממשיכים סליחה. שלוש שתיים בקשה. נועה: על שיבא, סיפרת לנו על שיבא. רות: אז הוא היה לו כמה בעלי אמצעים, היה מרים טלפון אני צריך מכונת כביסה אני צריך זה, ועיתונאים היו לו וגם אני ביניהם. ד"ר שיבא רצה שמישהו יכתוב אז זה נכתב. ובכל אופן אחרי פטירתו הפתאומית בא אליי חיים לסקוב, אני לא יודעת עד היום אם זה נכון, לא ראיתי את המכתב, שד"ר שיבא השאיר מכתב וביקש שאם מישהו יכתוב את הביוגרפיה שלו שאני אכתוב את זה. אז עוד אנצו סירני לא היה גמור אמרתי אני מוכרחה קודם לגמור.</p>	14:42:00:00
<p>אז חיים לסקוב אמר אנחנו נחכה, מתי את חושבת? אז אמרתי לו יחד תשעים ב.. זה היה עשר שנים למותו, זה יקח לי לגמור את סירני ושיבא בערך עשר שנים עם איסוף החומר והכל. ואכן באזכרה עשר שנים לשיבא קראתי לזה 'רופא לכל אדם', וזה היה מוכן. אני למדתי בכתיבת ביוגרפיה שתמיד אמרתי הכי טוב לכתוב או ביוגרפיה על אנשים מהמאה ה-15 או בלי אלמנות בלי ילדים, אבל ראשית כל היו</p>	14:43:00:00
<p>לי בעיות עם עדה סירני שלא נתנה לי את המכתבים של אנצו, בסדר. היתה מאוד למה כי האיטלקים מאוד גאים על מוצאם ומי שלא איטלקי ככה בעין עקומה מסתכלים. ואח"כ רק לא אלמנות. אז האלמנה של שיבא היתה בסדר, אבל הבן, את עשית מהאבא שלי קדוש וממני עשית מפלצת, טוב גם זה עבר. היחידים</p> <p>אח"כ פנה אליי חיים כהן אם אני לא הייתי רוצה לכתוב את הביוגרפיה של פליקס רוזנבליט שר המשפטים הראשון,</p>	14:44:00:00
<p>נתן לי חומר וזה די הרבה חומר משפטי אבל היה לו באמת אמון בי. אבל היקים האלה שמרו על כל פיסת נייר עוד בתנועת נוער שיש ובקיבוצים רשמו בעיפרון במחברת לא אצלם היו העתקים במכונת כתיבה. הררי הררי חומר. אז באמת עברתי על הכל ויצא קצת יותר חומר בגלל הפרשייה, בגלל הפרשה שעד היום אני לא יודעת את האמת הסופית. במאי: מה הפרשה? רות: מה? הפרשה היה סכסוך, מי נתן את ההוראה, לבון? והיה קרע עם בן גוריון, אני לא נכנ.. אני לא כל כך מומחית כדי להיכנס ל..</p>	14:45:00:00
<p>לסוגיה הצבאית אז חוקרים אחרים עשו את זה. אבל כאן רציתי לציין בקשר ל.. זה המקרה היחיד, אמנם לא היו אלמנות אמנם היה נשוי שלוש פעמים, היקה הזו היה פחות ממה שחשבו. אשתו</p>	14:46:00:00

<p>הראשונה הת.. הם התגרשו כי לא רצתה לעבור לישראל והעדיפה את לונדון, אבל אני חושבת שגם הציונות הפריעה לה, כי הוא באמת הקדיש את עיקר זמנו ל.. אח"כ התחתן עם הדסה קלוורי והיא מתה מסרטן ואשתו השלישית גם כן נפטרה. ואז אני לא שמעתי את זה סיפרו לי. אז הוא כבר היה קצת מבולבל וזקוק לעזרה ואמר</p>	
<p>עכשיו אני יכול רק להתחתן עם מטפלת. באמת נכנס לסייעודי של היקים, אז זו היתה משפחה. היו אחות, כולם עזרו לו האחיות, האחות שלו אחת היתה אמא של יצחק דנציגר אז הם האריכו חיים, אני באתי לאחל לה ליום הולדת ה-104 אז היא אמרה לי (משפט בשפה זרה) עכשיו אני מתחילה להרגיש בזקנה. ואחותו השנייה היתה בבית חולים גם כן היא חיה עד 104 ומתה מכיוון החליטה יום אחד חייתי די אין לי כבר כוח סרבה לאכול, למזלה שם אף אחד לא הכריח אותה.</p>	14:47:00:00
<p>ונתנו לה, נתנו לה למות כפי שרצתה. הנה כאן יש חיה עשויה חוטים, היתה אישה נהדרת. נועה: נהנית מלכתוב את הביוגרפיות? רות: אה.. נהנית.. ראשית כל שמחתי שהתגברתי על מכשול והיו עוד חלקים שנהנית. איך אומרים, הכי חשוב היה לי אדלשטיין ואח"כ החלטתי די ביוגרפיות. בעצם כשיצאתי מדבר אז החלטתי שאני לא ואיך הגעתי מכתובה לתרגום? כשעליתי אז חשבתי שהצ'כית מיותרת.</p>	14:48:00:00
<p>אח"כ החלטתי כשכתבתי את אדלשטיין פחדתי מאוד שאיסוף החומר שיטיל עליי דיכאון והחלטתי שכאן לא ידוע הספר של שוויק.. התחלתי לתרגם את שוויק להרבה ההפתעה זה אז בעצם לא היתה התרופה אלא דרך כתיבת אדלשטיין הצלחתי להיפטר מכמה טראומות וכמה חלומות. אז לא שוויק אלא אדלשטיין עזרו לי.. אבל מה קרה עם שוויק, טוב תירגמתי זה הצלחה. אח"כ התגלה קונדרה הסופר מילן קונדרה שחי בצרפת והוצאת זמורה ביתן</p>	14:49:00:00
<p>רכשה את הזכויות ושני הספרים הראשונים הבדיחה נועה: "הקלות הבלי נסבלת של הקיום". רות: לא נועה: אחר כך? רות: אז תורג.. הוא התחיל גם הוא כתב בפריז גם כן צ'כית אבל תירגם בעצמו לצרפתית וכאן זה תורגם מצרפתית אז גם כשבאתי לאוהד זמורה אמרתי מה זה צריך להיות. נגיד בצ'כיה מה שנקרא רוזליה אז זה רוז'נה כלומר ז'ן זה יאן השמות היו צרפתים. אמרתי מה פתאום בכל העיירות הצ'כיות.. אז אמר לי אוהד: לא מוצא חן בעיניי תרגמי בעצמך</p>	14:50:00:00
<p>אז ככה אני הפכתי למתרגמת של קונדרה רק אח"כ באה 'הקלות הבלתי נסבלת'. רק נפגשתי איתו פעם אחת, הוא קיבל פרס ירושלים, איש איש קשה איש קשה מאוד והיחיד שהתחיל להסביר לי איך צריך להיות התרגום שהוא מעדיף לא חשוב בעיניו קריאה שוטפת, העיקר שצריך להיות תרגום מילולי. אז לא התווכחתי איתו, אמרתי לעצמי בחורי היקר עברית לא תדע אף פעם כי זה היה בניגוד למה שאני האמנתי. כי תמיד חשבתי שקודם כל הקריאה צריכה להיות שוטפת</p>	14:51:00:00
<p>לא כמו שאת אוכלת תרד עם חול, אז וגם כן גודל האותיות של הכותרת ולא לכתוב פרק אחד במילה אלא במספר, הרגשתי שיש בכל.. הוא הפך אח"כ בפריז מסופר בעל הומור לאינטלטואל צרפתי. אמנם זה לטובת האינטלקטואליים אבל איבד חלק חלק מהחן הראשוני. אז יותר לא נפגשתי. אני חושבת שתירגמתי איזה שישה ספרים של קונדרה ואז למזלי התחיל התחיל לכתוב צרפתית במקור ושמחתי</p>	14:52:00:00
<p>כי עבר למתרגמת לצרפתית, אז קונדרה חיסלנו. ואז נתגלה אני לא הכרתי אותו עד אז הראבאל, בוהומיל הראבאל. סופר צ'כי שעורכת של 'עם עובד' גילתה אותו בתרגום הגרמני. בכלל הסופרים הצ'כים מתגלים בעיקר גם בישראל גם בעולם רק אם הם מתורגמים כבר בשפה גדולה גרמנית, אנגלית, צרפתית, ספרדית והיא גילתה אותו בתרגום גרמני. שתינו וביקשה ממני אם אני יכולה לתרגם שתי נובלות: 'רכבות שמורות היטב' ו'שיעורי ריקוד למתחילים ומתקדמים'</p>	14:53:00:00
<p>ואני קראתי אותם הם היו להארה, זה כתיבה לגמרי לגמרי אחרת בזרם אחד, בניגוד לקונדרה ששקל כל מילה כי ידע שיתרגמו אותו, אז הראבאל כתב כפי שזה בא. אני לא חושבת שנתן את דעתו על מתרגמים. אני בכל אופן נפגשתי איתו גם כן במסעדה או בבית המרזח אצל הנמר נמר הזהב, באתי שם מיד הזמין לי חצי בירה, אף פעם מימי אפילו לא הסתכלתי על חצי ליטר אז הוא אמר לא אפשר לשבת רק עד שיבואו חברי.. טוב בסדר. הלכנו בצ'כיה</p>	14:54:00:00
<p>כששיתים בירה מקבלים צלחות קטנות והמגישה עושה רק קווים. על הצלחות היו כבר כמה קווים ואח"כ אמרתי לו בטח תשמח לשמוע ש'שירתתי את מלך אנגליה' זכה להצלחה רבה בישראל. אז הוא אמר לי זה לא מעניין אותי במיל. לא במיל אלא בפרוטה. אני זורק את כל תרגום כל תרגום ישר</p>	14:55:00:00

<p>לתנור אני מסיק את התנור עם תרגומים. טוב on this happy note אח"כ התחיל איזה עקיצות על היהודים ששולטים בעולם, לא רק בכסף אלא בשליטה על שוק העבודה. הבטחתי לעצמי אני לא</p>	
<p>נעלבת ואח"כ בכל אופן התרכך, הציע לי בשר עוף צלוי שהוא קנה בשביל החתולים שלו, אמר: זה בשביל החתולים שלו, שלי, ולקח אולר חתך חתיכה אכלתי עם חצי ליטר בירה. היה באמת היו לו 14 חתולים ליד באיזה כפר יער ליד פראג, והוא היה נוסע יום יום באוטובוס שעה הלך ושעה שוב כדי להאכיל וכדי להיות עם החתולים. היה איש פשוט איש שידע גם לצפצף. נועה: ואיך היה לתרגם את שוויק? רות: מה? נועה: איך היה לתרגם את שוויק? זה ספר שהכרת בטח מילדות, לא? את החייל האמיץ שוויק. זה ספר שהכרת מילדות. רות: לא. נועה: לא? רות: זה ספר הסליחה,</p>	14:56:00:00
<p>זה שום הורה לא היה קונה לילד זה נחשב לספר לא מוסרי בהחלט, אז בעיקר היינו יודעי שוויק גם בגטו שידעו פרקים שלמים של שוויק בעל פה, אבל גם כן זה היו שבעה ספרים. ואז מה קרה, אני הכי טובה, אין אף אחד אחר.. אין מתרגם מצ'כית. זה שפה קטנה אלף. ובית, עולי צ'כיה בעצם לא ידעו ברובם צ'כית, או ידעו גרמנית או שפתם היתה גרמנית כמו של קפקא או הונגרית, אז היו סופרים טובים אז הצלחתי בכל אופן שפורסמו כאן כמה וכמה סופרים פחות ידועים, אבל בעיניי</p>	14:57:00:00
<p>בעיניי טובים. ואני תמיד הרגשתי גם אחראית, כי מה, אם זה ספר שתורגם לשפת עולם אז אני כבר לא אחראית, יש לקטורים שיודעים שיכולים לקבוע. צ'כית אף אחד לא יכול לדעת מראש. אז אוהד זמורה לרוב סמך על שיפוט דעתי וחלק גדול באמת של הספרים הצליח בין השאר כשואצלב האוול התמנה נשיא החליטו להוציא את האסאים שלו, את המאמרים שלו. ובראשית היה הדבר הוא נקרא,</p>	14:58:00:00
<p>בכל אופן אז הרצוג, הנשיא עמד לנסוע לביקור בצ'כיה והוחלט שהוא יביא להאוול כמתנה את התרגום וגם אני הוזמנתי. היית קבלת פנים.. אני לא ראיתי את הספר כי הקדמתי זה ברגע האחרון הקדמתי לבוא לפראג, אז הספר נמסר וחשכו עיניי כי בצ'כית (מילה בצ'כית) בצ'כית יש כל מיני כמו בצרפתית אקסונים. בכל אופן היו שם רק ארבע מילים באותיות לטיניות שהאוול יכול היה לקרוא. באותן ארבע מילים היו חמש שגיאות. אז חשבתי אז עמדתי לידו נסוגתי אחור הייתי חשבתי שאני אמות אבל לא מתתי. וגם האוול נשאר בחיים. אז זה ה.. דווקא קיבלתי לפני זה מכתב ממנו</p>	14:59:00:00
<p>לא יודעת מישהו אמר לו. וקרה גם בצ'כיה שתירגמו את ה.. וחלק אוטוביוגרפיה, זכרונות שברים שלמים בצ'כית ועל סמך זה הוצאת פרנץ קפקא שבכל אופן בימי הקומוניסטים לא פירסמו ולא הדפיסו את.. לא תירגמו את כתבי קפקא אז הוציאו קודם כל את כל כתבי קפקא וכתבי מרקס ברוד ועוד של סופר יהודי שהיה אז מאוד פופולרי קארל פולאצ'ק והסופרים המתים המלאי נגמר, אז העורכת של</p>	15:00:00:00
<p>כתבי פולאצ'ק הם הוציאו עשרים כרכים, גם מכתבים שלו בימי הכיבוש כבר והמכתבים היו מלאי ביטויים יהודים שהעורכת הצ'כיה לא ידעה כ"כ מה לעשות איתם. אז חלק תירגמה וחלק ראיתי למשל הוא כתב שם בגרמנית "שולט אייר" כלומר "ביצי שולט", אז היא כתבה "שומן אווז", אז כתבתי לה אם יש לך בעיות אני אעזור לך, תירגמה מה חסר לה, אז ככה נוצר הקשר. והחלטתי בעצם אני כותבת על יהודי צ'כיה, בצ'כיה לא יודעים על היהודים כמעט שום דבר. כלומר יש אתר עם כל החפצים</p>	15:01:00:00
<p>הנהדרים וכתבו אכן חוקרים אז החלטתי לכתוב קצת אחרת. הצעתי ספר ראשון שנקרא "בינינו ובין עצמנו" כלומר איך דיברו היהודים, לא לא דיברו יידיש, הזקנים עוד ידעו שפה שנקראה פמשטדוייטש, כלומר גרמנית של בוהמיה שהיה מין סוג של יידיש עם צ'כית, אבל רובם כבר אז איך בכל אופן גם כשידיברו ביניהם דיברו צ'כית או דיברו גרמנית ערבבו המון ביטויים יהודים. למשל בצ'כיה גוי לא היה גוי אלא נקרא עור, ערל. וחלות נקראו ברכס, כלומר ברכות</p>	15:02:00:00
<p>ובהרבה ביטויים כלומר מיד יכולת לדעת מיהו יהודי ומי לא. אז זה הספר שהיה ראשון. הספר השני הקדשתי לתולדות שמות יהודי צ'כיה כי יש הסברים לרוב השמות. גם מה שלא ידעתי רק גיליתי מהמחקר שבונדי הוא בעצם שם זה היה שם יהודי ספרד שנקראו יום-טוב, ובימי האינקוויזציה הם ברחו לצפון איטליה ושם היום טוב, הבונדי הפך לבונדי, כלומר יום-טוב, ועם זה הם באו לצ'כיה. עוד הראשונים נקראו יום-טוב בונדי באו במאה ה-16, וכמה וכמה</p>	15:03:00:00
<p>שמות שמקורם בצ'כיה באמת הפכו למשל הורוביץ, גורביץ, גורביץ זה שם של עיירה צ'כית הורוביצה שם התישבו יהודים מספרד והתפשטו והשתקעו. גם השם ברנדיס וברנדיס כמו השופט השופט משפט העליון הראשון בארה"ב אז הרוי היו מצ'כיה, זו עיר גם כן בצ'כיה, אני לא יודעת איך איך בכל</p>	15:04:00:00

<p>התפשטו בעולם השמות הצ'כים. אז עשיתי מחקר. ודבר שלישי הוצ... עוד ספרון או ספר על הקשר בין אמונה לאוכל כי אוכל היה מרכיב</p>	
<p>חשוב בחיי היהודים, אז זה יצא הוצאה מאוד מושקעת עם ציורים. ועוד ספר רביעי, בזה גמרתי את הכתיבה בצ'כית כי.. נועה: מה הקשר בין אמונה ואוכל? רות: אז תראי, קראו לזה בזלזול פרסיוונטו, כלומר יהדות הזלילה, כי מה ש.. זה עם ההתבוללות מה שנשאר זה האוכל המשותף בחיק המשפחה בשבת פחות, אבל בחגים תמיד, והאוכל היהודי בכל אופן נחשב לטוב. יש אפילו סיפור של אותו פולאצ'ק שהזכרתי שיהודי בא אדון בלום</p>	15:05:00:00
<p>בא נרגש ומרוגז על הקהילה היהודית ששוב העלתה את המיסים כי שילמו מיסים לקהילה, אז הוא החליט זה לא יהיה שכל הכסף ילך, אני יוצא אני יוצא מהדת, אני גומר להיות יהודי. ואז הוא משכנע אותו: מה, אתה רוצה לוותר על כופתאות מצה.. מצה.. אתה רוצה לוותר על שולנט, צ'ולנט נקראה בצ'כיה שולנט, בכל אופן מונה את כל האוכלים והוא אומר: מה, אני אף פעם שאני אוותר על זה, אז הוא נזכר שיותר טוב להישאר יהודי עם האוכל מאשר בלי אוכל.</p> <p>נועה: את מבשלת? רות: אני הוצאתי ספר בישול</p>	15:06:00:00
<p>זה היה, אני אוהבת לבשל, אהבתי לבשל. וזה היה הספר היחיד באמת הכניס לי כסף טוב, מזה אפילו מימנתי את החתונה של טלי, כי איך זה איך זה הצליח.. כי באתי לאוהד ואמרתי אני כותבת ביוגרפיות עובדת שלוש שנים ואז ממכירת הספר אני מקבלת בערך משכורת לחודשיים, אז הוא אמר לי: אהה את רוצה כסף, את צריכה לכתוב או על סקס או על כלבים או בישול. אמרתי סקס זה לא בדיוק בשבילי. כלב, היה לי כלב שמאוד אהבתי, הייתי צריכה להרדים אותו כי חלה, לא רוצה על כלב. אמרתי טוב נעשה על בישול, עשיתי ספר בישול כאן. נועה: זה ספר בישול של מתכונים מהבית? לא..</p>	15:07:00:00
<p>רות: יש שם מעט הספר בעיקר. דיבורי רקע. רות: הספר בעיקר נכתב כי טלי תמיד אמרה: איך אני אדע לבשל את זה? כי כל המתכונים שלך בצ'כית אז אני אמרתי לה, עד שתתחנני יש ספר בישול מוכן. חתונה אין, טלי מתקרבת ל-30 ספר בישול אין. אז אמרתי זאת אשמתי. התיישבתי וכתבתי את הבישול ובאמת תוך שנה אחרי הספר טלי התחתנה אז זה פעל. במאי: תגידי איך את עם האמונה אפרופו בישול? נועה: הוא שואל על אמונה, על אמונה, איך את עם האמונה? רות: איך אני? אני בלי אמונה בכלל, אמונה בבישול כן. במאי: צוחק. עם אלוהים את ברוגז? רות: אין לנו קשר טלפוני. במאי: צוחק. איבדת את הטלפון שלו?..</p>	15:08:00:00
<p>רות: לא.. זה גם כן ההשפעה היתה אתאיסטית אני לא אישה מאמינה חוץ מזה אני גם לא מספיק בקיאה בכתבי קודש, אבל מה, בכל אופן באתי מתמונה אחרת של רבנים, בצ'כיה היו רבנים כולם היו דוקטורים רובם בעלי תואר, אנשים משכילים והם לא קיצוניים ועצמו עין, למשל בבית הקברות. מה שנקרא חדש כי הוא רק בן 110 שנה, אז שם יש בפינה יש חלקה קטנה לאפר ליהודים</p>	15:09:00:00
<p>שהעדיפו כלומר לא להיקבר אלא.. אז זה לא יעלה על הדעת בכלל. ובבית הקברות מלא מלא צמחייה, מלא עצים מלא ירק זה ממש כ"כ יפה. כשנסעתי עם הנכד ולקחתי אותו בפעם הראשונה לבית הקברות החדש שם קבור סבא וסבתא וסבא רבא ממש ליד קפקא. אז אח"כ כשנגמר הביקור שאלתי אותו מה היה המקום הכי יפה, אמר בית הקברות הישן. נועה: ונפגשת עם האפיפיור. רות: מה? נועה: את פגשת את האפיפיור. רות: הוא שכח אותי. בכל אופן לא האפיפיור הגרמני לא נישק ידיים גם לא היה, טוב היה קר ובסדר, נשאר הוא נשאר בחיים גם אני</p>	15:10:00:00
<p>נועה: לכבוד מה זה היה? רות: לכבוד.. הוא בא לביקור בארץ וביקר כמובן ביד ושם. ואני אני שנים קשורה בעבודה ביד ושם גם הוציאו שם ספר שכתבתי על יהדות צ'כיה וגם גם תירגומים שלי ואני עד עכשיו הייתי חברה חברה המועצה לחקר השואה והמועצה הכללית של יד ושם, אז אני באמת עכשיו זה מסובך הלוגיסטיקה אבל, הייתי הרי נוסעת במכונית. נועה: תמשיכי. התחלת להגיד משהו, לא? רות: כן, אני ניסיתי להגיד שאני מלאת התפעלות מדרך הניהול של</p>	15:11:00:00
<p>יד ושם ולמה זה בא. בהתחלה זה היה בעצם איזה גרעין קטן של אנשים ולמה אחת הסיבות שרציתי גם לכתוב את אדלשטיין כי כשנסודה יד ושם זה כי התייחסו אני יודעת שזה לא משנה כלומר זה העיקר פולין, נכון ששם היה עיקר הרצח. אבל גטו טרזנישטט ובכלל התייחסו לזה כמו לקייטנה כי השמועה אמרה שזה היה גטו לדוגמא של הגרמנים וגטו מועדף, אז אנשים תיארו לעצמם ששם הלכו האסירים מקונצרט לאופרה ומאופרה להרצאה. אני הייתי שם שנה וחצי אז לא בשתי הצגות</p>	15:12:00:00

<p>הייתי. בכל אמונה מסולפת אמרתי איך אתם מתייחסים בכל אופן, קרוב ל-90 אלף יצאו משם למותם, ו-30 אלף מתו במקום, אז זה היה בכל אופן לא לא צריך להתייחס כי הסבל היה של הצעירים הרבה פחות אבל של הזקנים היה נורא, אז ייסדנו יוצאי צ'כיה בגבעת חיים קיים רצינו את זה קודם כל כמקום מפגש כי אתר הנצחה קיים בית טרזין עם תצוגה ואוסף די גדול של ציורים מקוריים של ציורי יהודים וחומרים, והייתי שם בין המייסדים ובין הפעילים. בשנים האחרונות</p>	15:13:00:00
<p>הרבה פחות כי גילו, היום אסור להגיד את זה, גילו את משיכת כדורגל, היום יש מנהל חדש שבא מהצבא בלי ידיעה היסטורית, אבל הוא ידע שהדוד שלו שיחק בגטו כדורגל אז כדורגל נעשה, עשו תערוכה, סרט וביום השואה משחקים כדורגל. גם לזכר המתים אבל אני לא יכולתי כי הרי רוב האנשים אלפים בכלל לא ידעו שזה קיים, זה באמת עניין את הנערים ואת הילדים והיתה ליגה. הדבר הצורם בעיניי</p>	15:14:00:00
<p>היה שכמובן אתה לא יכול לשחק כדורגל כשאתה אוכל שני תפוחי אדמה רקובים ומרק עשוי מקליפה עדשים, כלומר הגרמנים חילקו לפי מספר התושבים, אז השחקני כדורגל קיבלו כמובן הרבה יותר אוכל. מאיפה בא התוספת, על חשבון הכלל. אז זה מובן, אבל לא צריך לעשות מזה איזה איזה דבר איזה גבורה. אז זהו זה נשאר ראיתי ככה אמרתי שלום כדורגל לא בשבילי. נועה: מה את חושבת על הנסיעות? רות: מה? נועה: על הנסיעות של בתי הספר לאושוויץ? על הנסיעות של התיכונים. שהתיכונים יש להם את המסע לפולין. רות: אה, אני כתבתי שהיה של ידיעות אחרונות</p>	15:15:00:00
<p>עשו מפעל מכתבים לקורבנות השואה או לניצולים פנו אליי אז אני אמרתי אני לא מתכתבת עם מתים דרך העיתון אבל אני מוכנה לכתוב לשר החינוך, וכתבתי לו להפסיק עם הפשוט, בעיניי זה בלתי נסבל, מצעדים באושוויץ על מה זה צריך להיות, נפנוף הדגלים.. אז כתבתי זה מקום שרק דבר אחד - ענווה גדולה ושתיקה, מה נפנוף הדגלים, בנק הפועלים ואני לא יודעת מה, תנובה הולכים שם עם שלטים והטיול היחיד שבני הנוער עושים לחוץ לארץ בימי הלימודים היא לאושוויץ, למה לא לוקחים אותם למשהו אחר</p>	15:16:00:00
<p>הם יכולים ללמוד תוך יומיים ביד ושם בדיוק כפי שלמדו, אז זה לא שינה דבר. הנכד והנכדה שלי כשהיו בבית הספר שיש טיול לפולין לנסוע או לא. אמרתי מצדי אל תיסעו, אז הם נסעו בכל זאת ושניהם אמרו לי שלא צדקתי, שזה משפיע, אז.. אבל גם זה שהפולנים מובן מאליה ניסו להפוך את זה למקום של הסבל של הפולנים. 50 שנה לא הייתי שם, פעם אחת היה כנס של היסטוריונים שכולם נסעו אז הייתי צריכה לנסוע, אז עוברים את הפרוזדור, אני לא יודעת הביתן הראשון אז</p>	15:17:00:00
<p>לכל אורך הפרוזדור יש צילומי אסירים עם מספרים עם הפיג'מת הפסים. זה היהודים בכלל לא הגיעו לדרגה כזאת, אלה היהודים הלכו ישר לתאי הגזים, בלי מספר בלי לקבל מדים, לא כתוב באף מקום שאותו ארגז של שיער או נעלי ילדים זה רק ליהודים, המילה יהודי כמעט לא מופיעה שם. בברקנאו ששם היה המקום של הסבל היהודי אסור אפילו חידשו את הביתן היהודי באושוויץ ורצו להקים משהו קטן בברקנאו לא הרשו, כי זה אדמה פולנית. נועה: הפסקה קטנה, אני רוצה שתשתי קצת תה.</p>	15:18:00:00
<p>אין קול.</p>	15:33:21:09
<p>מחייאת כף. רות: וכשלא נודע שהטרנספורט של ה.. בתאריך... ושישה חודשים ילך לתאי הגזים, הוא החליט שהוא רוצה להציל את אותה אבל היא לא הייתה מוכנה בלי אמא שלה, אז דסטיג זה היה ביחסים עם איזה אסיר צ'כי שהיה במפתח הצ'כי בכל אופן הם הוא סייע</p>	15:35:18:06
<p>אותו לדרר השיג לו מדי SS ויחד ברחו הוא ולדרר והצליחו להגיע לצ'כיה לדרך דאג למקום מקלט לדסטיג כדי להזהיר כי לא ידעו מה ששם קיים. אז יום אחד החליט דסטיג הוא רוצה שם לחזור היא החביא תכשיטים, הרי תכשיטים היו שם כמו זבל וכי זה יעזור גם לממן את כל הדבר, והיתה לו גם תוכנית איך להוציא שכאילו באים לעצור להביא לאיזה בית סוהר אחר את האמא ואת ה.. בכל אופן בתחנת הרכבת של אושוויץ תפסו</p>	15:36:00:00
<p>את דסטיג ואח"כ הוציאו אותו להורג, הוא לא הלשין על אף אחד. לדרר הזה היתה לו תושייה היה שם איזה אופנוע, תפס אופנוע ונסע לצ'כיה שזה מאוד קרוב. במאי: מה שאני שומע בקולך, זה שהשואה וכל מלחמת העולם השנייה זה לא שחור לבן, יש הרבה גוונים. רות: טוב, אני.. כמו כמו בחיים אז אומרים כל חברי הכנסת, אז לא כל חברי הכנסת מושחתים יש גם לא מושחתים. אז נכון שלפעמים זה הוציא את האכזריות הכי גדולה באנשים בכל אופן גם אצל הפולנים וגם חלק שעזרו עשו את זה מתוך אמונה דתית בבני אדם</p>	15:37:00:00

<p>נועה: אני לוקחת אותך לפה בחזרה לארץ, מי החברים שלך בארץ? מי האנשים שאת הכי אוהבת להיפגש איתם? רות: בגיל תשעים ואחד אז החברים מתמעטים לאט.. נועה: בכל זאת. רות: חסרים לי.. במאי: למי את מתגעגעת? רות: אז באמת כמה וכמה חברים טובים שלי כבר אינם וחלק מהם כבר לא כ"כ בסדר וקשה להם לנוע, אז זה הולך ומתמעט, בעיקר אני נפגשת עם מיכל זמורה אלמנתו של חיים כהן שהכרתי אותה עוד לפני שנים. נועה: והיתה לך חברות מאוד קרובה עם יוסל ברגנר, לא? רות: כן, אני עדיין הייתי נוסעת כל יום שישי אליו טוב עכשיו הוא קשה</p>	15:38:00:00
<p>קשה לו לנוע אז יש לו.. גם מטפל ומטפלת. נועה: איך הכרת את יוסל ברגנר? רות: את יוסל ברגנר תמיד היינו יושבים בסטודיו כל השנים אנחנו מדברי אנגלית, כי אני אמנם קצת מבינה יידיש אבל היידיש שלי נורא עיצבנה אותו כי זה היה דומה יותר מדי לגרמנית והוא איש מספר סיפורים כמו שהתמונות שלו מספרות סיפורים אז גם הוא סיפורים, מעשיות. אז יום אחד אמרתי לו: אתה יודע מה יוסל, נשב ונרשום. אז ישבנו כל שבוע ורשמתי</p>	15:39:00:00
<p>את הסיפורים שלו. זה בלי סדר, בלי כרונולוגיה בלי כלום אז עשיתי קודם כל סדר בזה והוצאנו ספר שנקרא "העיקר שכחתי" אז זכרונות שלו, עכשיו כשהזכרון שלו כבר לא כל כך פועל עלו כל.. אז כל פעם שהיה צריך משהו לדעת אז הוא בודק בספר. נועה: איך נפגשתם את יוסל. איפה נפגשתם? רות: בסטודיו שלו באולפן שלו, הוא גר ברחוב בילו במרכז, יש להם בית קטן הוא זכה בלוטו אני לא יודעת אם בלוטו או בטוטו בכל אופן הוא ממלא טפסים וזכה וקנה את הבית זה בית קטן ישן שם. נועה: ואיך הכרת את יוסל פעם ראשונה? רות: כעיתונאית זה</p>	15:40:00:00
<p>היתרון שלי, של המקצוע. כשהתחלתי כעיתונאית היה לי רעיון איך ללמוד עברית, לראיין סופרים. קודם אני אקרא את הספרים שלהם ואני אגש אליהם, אז באמת נפגשתי עם גרשון שופמן, עם ש. שלום, גם עם זלדה ועם לאה גולדברג. אני לא יודעת אם עברית למדתי אבל בכל אופן הכרתי הכרתי בזכות זה הרבה סופרים. נועה: ואמרו לנו שאת אוהבת לשחות. רות: מה? נועה: את אוהבת לשחות. רות: אהבתי.. כל השנים שאני גרה כאן שלושים שנה כל בוקר בחמש וחצי הלכתי לשחות כי יש כאן בריכה אבל אבל כשבאו כל הבעיות</p>	15:41:00:00
<p>הייתי צריכה למכור האוטו אז קניתי ברוב אופטימיות קלנועית אבל היא עומדת כאן מחכה לי. אם מישהו רוצה קלנועית אני חושבת שכלי נורא נחמד. במאי: עדיף אופנוע בשבילך. רות: מה? במאי: אופנוע יהיה לך עוד מעט. רות: אופנוע טוב אופנוע זה דורש יותר, קלנועית זה נינוחה יותר.. דיבורי רקע. במאי: אז למה את לא נוסעת בקלנועית? רות: בקשה. במאי: למה את לא נוסעת בה? רות: כי הרי אין מנוע. במאי: בקלנועית. רות: קלנועית יש בטרײה בחשמל. במאי: בטרײה בחשמל, אבל למה את לא משתמשת? רות: כי אני עדיין קצת כפי שראיתם הליכה שלי צריך לעלות על הקלנועית. נועה: רגע עוד לפני זה. את סיפרת לנו קודם שגרת שנה</p>	15:42:00:00
<p>בתל אביב בפרישמן פינת הירקון והיה, גרת עוד פעם בתל אביב או שזאת הפעם היחידה שגרת בתל אביב? רות: לא, טוב, אף פעם לא גרתי בתל אביב, רמת גן. נועה: רמת גן. וגם אמרת עוד דבר אחד, אמרת שמהבית ההוא מהדירה ההיא יכולת לראות את הים, את אוהבת את הים? רות: אז אני זו הצרה, כאן באמת נוף יפה, זה בחרתי את הבית כי מכל החלונות יש מראה על גן הירקון לא רציתי ממול הבית, אז רחוקה מים. במאי: למה ים אבל? למה את אוהבת את הים? רות: לשחות. נועה: למה את אוהבת את הים? רות: לא כל כך, זה היו תמיד בעיות. כי אם את באה לבד</p>	15:43:00:00
<p>מה את עושה עם המפתחות של המכונית. מה את עושה עם הדברים. אז ברגע שכאן היה לי היתה לי חברות בבריכה חדלתי כי בכל אופן קמתי תוך חמש דקות הייתי בריכה בלי בעיות חניה בלי בעיות איפה מה לשמור, עם מקלחות זהו. נועה: את אמרת שכשעשית את המחקר על אדלשטיין זה ריפא אותך מכל מיני זכרונות וטראומות שלך. רות: לא ריפא אבל באמת היו לי חלומות די, סיוטים חוזרים מעניין,</p>	15:44:00:00
<p>היה איזה ציון יום השואה בקיבוץ דפנה אני חושבת והיו שם שלושה גברים אסירים לשעבר ואני, ואחת המארגנות שאלה מה היה הדבר הכי גרוע במחנות ושלושת הגברים ענו כאיש אחד הרעב, ואני אמרתי הזוהמה, ובאמת מה שנשאר בי זה זוועות הזוהמה שלא היה מנוס ממנה. מעניין מהרעב לא נשאר לי שום כלום. נועה: ואני רוצה לחזור לחייל האמיץ שוויק, יש את המפשט המפורסם שניפגש בשש אחרי המלחמה. רות: זה היה גם המשפט הזה ניפגש בשש אחרי המלחמה כשחברים יצאו בטרנספורט לא ידענו לאן ומה קורה, אבל גם אחת הפרידות היתה ניפגש בשש אחרי המלחמה. נועה: אז בשבילך כשתירגמת את שוויק זה היה משהו שמאוד קישר אותך לחיים שלך של שם? רות: כן, הבעיה שם נכון</p>	15:45:00:00

<p>אבל היה מאוד קשה לתרגם את זה, עד היום לא קיים מילון צ'כי עברי, אני לא מדברת רק יש מילון צ'כי אנגלי, אז כל הבעיות אני צריכה לעשות או דרך גרמנית או דרך צ'כית. עכשיו זה יותר פשוט אי מייל אז אני בקשר עם הספרנית שתמיד עוזרים לי כשיש בעיות, אבל אז לא היה קשר דיפלומטי עם צ'כיה לא יכולתי לכתוב לא יכולתי לשאול. נועה: ונהנית לתרגם את שוויק? רות: נהנית כן, נהנית בעיקר שזה היה המון המצאות צריכים חפש מילים בעיקר, את לא יכולה לשים בפי איזה חייל צ'כי קללה ערבית כי הקללות העבריות הם או ערביות או רוסיות</p>	15:46:00:00
<p>אז אי אפשר, אז בעיקר קללות הייתי צריכה לחפש, באמת רק רק בשעת תירגום ראיתי האנגלים עשו להם עבודה קלה. הם העבירו בתרגום לאנגלית את הכל למנהג הצבא הבריטי, שזה היה בעצם דבר טבעי ונכון. אי אפשר היה להעביר לצה"ל שלא היה קיים אז וצבא שונה מאוד מצבא אוסטריה הונגריה והיחסים בין קצינים וחיילים אז לא יכולתי בכלל אפילו ביטוי אחד מהסלנג מהעגה הצה"לית לא יכולתי להשתמש. נועה: את שייקספיר את אוהבת? רות: מה? נועה: את שייקספיר</p>	15:47:00:00
<p>רות: מה? כמובן לא בתירגום באנגליה, אני עכשיו זה נעשה יותר מסובך. החנייה כשהייתה לי מכונית. החנייה, לצאת מהחנייה זה החלום שלי אף פעם לא רציתי להיות עשירה מה שרציתי זה נהג עם מכונית לא צריך מדים, שאני אומרת לו ז'אן תחכה לי בעשר ביציאה מהתיאטרון וזהו, שישאל לאן אנחנו נוסעים, כמו שהיה סרט היה סרט על נהג, הנהג... נועה: הנהג של מיס דיזי. רות: בדיוק. זה מה שרציתי אז לא הגעתי לזה. במאי: חכי, חכי רגע... נועה: ואיך היית מגדירה את עצמך? עיתונאית, סאטיריקנית,</p>	15:48:00:00
<p>סופרת, מתרגמת? רות: אני לא מגדירה את עצמי, רק בשם. נועה: איך היית רוצה שיתחסו אלייך? רות: לא חשוב, אני אגיד לך. לעת זקנה יש לך די הרבה די הרבה מאבקים. אני לא מדברת על עניינים פיזיים אבל היחס. טלי אומרת תצפצי אבל לפעמים. ראשית כל אני שונאת כשאומרים כל הכבוד, עברת.. זה כמו שאומרים לתינוקות הוא עשה פיפי בסיר, יופי כל הכבוד, אז גם כן לזקנים את באה לקופת חולים, מה המספר זהות שלך? יופי, את זוכרת מספר הזהות, מה השם הלוועזי?</p>	15:49:00:00
<p>יש לך דרכון? אמרתי למה צריך בקופת חולים דרכון? את יודעת איך כותבים את השם שלך בלוועזית? אז את באה לרופא יושבת שם זה, ואז הוא שואל את טלי על מצבי איך היה ומה היה. לא לא, "אני כאן! אני כאן!". נועה: את חושבת שהשואה זה מתכון לאריכות ימים? מי שעבר את השואה יש לו כוחות ל.. רות: אני לא יודעת אם זה השואה זה אני עקשנית, תמיד הייתי עקשנית לטוב ולרע גם כן. נועה: את תל אביב את אוהבת? רות: את תל אביב?.. אני רואה שאת אוהבת תל אביב. צוחקים ברקע. נועה: ומותר לך גם להגיד שלא.</p>	15:50:00:00
<p>רות: אז אני אני אוהבת כי תמיד הלכתי למוזיאונים לתיאטרון וזה אבל אני לא הייתי ממבלי ה.. גם כש.. וכאן רמת גן גם כשזה לא עיר זה שכונה, שכונה מכוורת, כאן היא באמת שכונה יפה, אבל כל ז'בוטינסקי וכל זה רחובות כל כך מכוורת קשה לתאר. אבל נוסף על כך היה לנו זכות שהיה לנו ראש עיר מושחת עוד לפני שבאו כל הזה... דיבורי רקע. במאי: תגידי רות, איך את חיה בשלום עם הזקנה? רות: עם הזקנה..</p>	15:51:00:00
<p>אני אגיד לך, אני אני הייתי חיה בשלום אילו קצת הייתי כבר מסוגלת להיות עצמאית, זהו. עכשיו עכשיו מרוב דאגה לא נותנים לי, אני מחכה ליום שאני אוכל להיות לבד. ויש לי המזל שעד למחלה עבדתי פול טיים ועכשיו אני גם כן יכולה עוד לעבוד. יש לי הזמנה לספר. נועה: על מה? רות: על ההומור הצ'כי וההומור הצ'כי היהודי, מקו אדום של ספריית הפועלים. במאי: וגם את שייקספיר את עוד צריכה לתרגם. רות: כן בטח זה מה שחסר לשייקספיר. נועה: מה את קוראת עכשיו? איזה ספר? רות: עכשיו אני ניסיתי לקרוא יסלח לי אלוהים את</p>	15:52:00:00
<p>עמוס עוז הספר החדש אני חושבת שזה ספר מייגע נורא, ניסיתי.. נועה: מי את אוהבת מהסופרים הישראליים? רות: את גורסמן, וגם את הופמן. נועה: למה? רות: מה? נועה: למה את גורסמן? רות: שני.. נועה: שניהם. למה את גורסמן, למה את הופמן? רות: אני גורסמן הוא באמת באמת סופר טוב, לא מוערך מספיק. הוא לא רודף פרסום ולא רודף פרס נובל. והופמן את מכירה את הספרים אני אהבתי את הייחוד שלו את היכולת שלו לצמצם דברים. אף פעם לא מכירה אותו אבל יש לי כל הספרים.</p>	15:53:00:00
<p>סמדר: על טלי רציתי לשאול עם עוד יש לך כוח. דיבורי רקע.</p>	15:54:00:00
<p>סמדר: טלי הבת שלך היא עיתונאית ואיך את מרגישה עם זה שהיא עיתונאית. את מרגישה עם שהיא ממשיכה את דרכך, את מרגישה שהיא היתה צריכה לעשות משהו אחר? איך את מרגישה עם</p>	15:54:24:14

<p>זה? רות: כשהיתה קטנה אז סופר תמיד חשבה שאבא שלה רפאל בשן סופר עיתונים אז... וסופר עיתונים. ותמיד אמרה הכל אני לא רוצה להיות עיתונאית. אמרתי יופי נהדר בסדר גמור, אז הלכה לאוניברסיטה ללמוד היסטוריה</p>	
<p>ואני חושבת מדעי המדינה. זה היה שנתון של צחי הנגבי. וזה ביום אח.. שמה הפכה לעורכת של ביטאון הסטודנטים ופתאום גילתה שהיא רוצה להיות עיתונאית. עזבה את הלימודים עוד כשהיתה עורכת אז צחי הנגבי היה יו"ר אגודת הסטודנטים והיה הפגנת ערבים וטלי כעורכת החליטה שתיתן צד אחד של מה שאומרים הערבים וצד אחד של מה שאומרים היהודים וצחי אמר כי הוא היה ממונה לא בא בחשבון, לתת גם את הצד הערבי. אז פיטר את טלי.</p>	15:55:00:00
<p>וערכו הפגנה שם באמת לזכותה, אבל היא לא חזרה יותר. והתחילה במעריב הרבה שנים, פוטרתי אני חושבת פוטרתי באחד מגלי הפיטורים. זה דנקנר הגאון הגדול ואבל מזל שפוטרתי עוד לפני שנים כשהמצב לא היה כל כך גרוע, שיכלה לבנות לעצמה מ.. היא מלמדת כתיבה והיא גם עושה תוכנה ועורכת ספרים. אז היא מצאה לה נישא מחוץ לזרם העיקרי של עיתונות. נועה: יש לך עוד משהו לשאול. במאי: לי אין, יש לי רק לאחל.</p>	15:56:00:00
<p>אני רוצה לאחל לך הרבה בריאות, כמה שאפשר. רות: בסדר. תמיד אמרתי רגליים לא חשוב העיקר שהראש בסדר. אבל עכשיו אני אומרת גם רגליים חשוב. סמדר: נכון. אבל יש עוד משהו אחד שאת אומרת לעצמך, אני צריכה להספיק עוד משהו אחד, כאילו יש לך עוד הרגשה כזאת? רות: אני לא כל כך להספיק, אבל כל עוד אני יכולה לעבוד.. אני אף פעם אני לא מסוגלת כי כל אלה המטפלים, מה הם אוהבים? מושיבים בכורסא מול הטלוויזיה משעות הבוקר. אני מימיי לא ראיתי טלוויזיה בבוקר אז אני לא כ"כ רוצה להספיק כי אי אפשר להספיק. אבל דבר אחד כל עוד אני יכולה לעבוד אז אני יודעת. כי מה הייתי עושה לפני זה? ברידג' אני לא משחקת</p>	15:57:00:00
<p>עבודות יד אני לא יודעת אז תודה לאל, אני יודעת לשבת ליד המחשב עם הרבה שגיאות הקלדה עכשיו. במאי: נוכל לצלם אותך לרגע יושבת ליד המחשב? רות: מה? סמדר: קודם כל תודה רבה. אנחנו רוצים קצת לצלם אותך בחדר עבודה, אפשר? דיבורי רקע.</p>	15:58:00:00